

Ersta Sköndal Bräcke högskola
Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 HP

Ombytta roller

En litteraturstudie om unga omsorgsgivare i invandrade familjer

Role reversal

A literature review of young carers in immigrant families

Katarina Vlachos

Kandidatuppsats i socialt arbete, 15 hp (SOC63), 2017

Handledare: Johan von Essen

Examinator: Emilia Forssell

Sammanfattning

Att identifiera barn som omsorgsgivande anhöriga är ett nytt sätt att förstå barns verklighet, och kunskapen och medvetenheten om den här gruppen är fortfarande begränsad både i Sverige och i andra länder. Detta gäller i ännu högre grad för unga omsorgsgivare i invandrade familjer. Det finns idag få studier som belyser situationen för den här gruppen specifikt. Syftet med föreliggande studie var att analysera forskningen om unga omsorgsgivare med fokus på de med utländsk bakgrund. Detta gjordes genom en litteraturstudie där nio vetenskapliga artiklar om situationen för invandrade unga omsorgsgivare sammanställdes och analyserades, och där resultatet diskuterades utifrån ett kunskapssociologiskt perspektiv. Resultatet visar att det i de studier som granskats finns en tendens att kulturalisera unga omsorgsgivare i invandrade familjer. Situationen för de invandrade unga omsorgsgivarna, oavsett etnisk tillhörighet, beskrivs vara delvis annorlunda den för unga omsorgsgivare från majoritetssamhället. Även om faktorer såsom socioekonomiska förhållanden anges spela roll är det kulturellt färgade föreställningar om att unga vill och kan ge omsorg till närstående, och att det framför allt är en uppgift för flickor, som framställs ha en avgörande betydelse för unga omsorgsgivare i invandrade familjer. Detta synsätt får också implikationer för hur stödet till den här gruppen föreslås ska utformas. Vidare visar resultatet att det finns en tendens att fokusera på de risker som kan finnas med ungas omsorgsgivande, speciellt då de unga tar över föräldrarnas ansvar och uppgifter. I det granskade materialet lyfts möjliga positiva effekter av invandrade ungas omsorgsgivande fram, men utgångspunkten är de potentiella problem som kan uppkomma i och med de invandrade familjernas anpassning till en ny kultur, vilket i sin tur anges kunna göra unga invandrare till en riskgrupp för en stor mängd omsorgsgivande.

Nyckelord: anhöriga, unga omsorgsgivare, parentifiering, invandrare, utländsk bakgrund, etnicitet, kultur, kulturalisering, kunskap, makt

Abstract

Identifying children as carers is a new way of understanding children's reality, and the knowledge and awareness of this group is still limited in Sweden and in other countries. This applies even more to young carers in immigrant families. There are currently few studies that highlight the situation of this group specifically. The purpose of the present study was to analyse research on young carers focusing on those with a foreign background. This was done through a literature review in which nine scientific articles on the situation of immigrant young carers were compiled and analysed. The result was then discussed from a sociological perspective on knowledge. The result shows that in the articles examined, there is a tendency to culturise young carers in immigrant families. The situation of immigrant young carers, irrespective of ethnicity, is described to be somewhat different from that of young carers from the majority community. Although factors such as socio-economic conditions are stated to play a role, it is culturally coloured beliefs that children are willing and able to give care to their family, and that it is primarily a task for girls, which is stated to play a crucial role for the caregiving of immigrant young carers. This approach also has implications for how the support for this group is proposed to be designed. Furthermore, the result shows that there is a tendency to focus on the risks that may exist with children's caregiving, especially when children take over their parents' responsibilities and tasks. The reviewed material highlight the possible positive effects of immigrant children's caregiving, but the starting point is the potential problems that may arise with the adaptation of immigrant families to a new culture, which in turn may make young immigrants a risk group for a large amount of caregiving.

Keywords: next of kin, young carers, parentification, immigrant, foreign background, ethnicity, culture, culturise, knowledge, power

Innehåll

1. Introduktion	6
1.1 Problem, syfte och frågeställningar	7
1.2 Definitioner av centrala begrepp och fenomen	7
1.2.1 Anhörig	7
1.2.2 Unga omsorgsgivare	8
1.2.3 Invandrare och personer med utländsk bakgrund	8
1.2.4 Etnicitet och kultur	9
1.2.5 Parentifiering	9
2. Teoretiskt perspektiv	11
2.1 Kunskapssociologi	11
2.2 Makt och kunskap	12
3. Tidigare forskning om unga omsorgsgivare generellt	14
3.1 Barn och anhörigskap	14
3.2 Unga omsorgsgivare	15
3.3 Konsekvenser av omsorgsgivande	16
3.4 Stöd till unga omsorgsgivare	17
4. Metod och material	18
4.1 Metod	18
4.2 Datainsamling och urval	18
4.3 Databearbetning och analys	20
4.4 Metodkritisk diskussion	21
4.5 Studiens tillförlitlighet	21
4.6 Forskningsetiska överväganden	22
5. Resultat	23
5.1 Metod, informationskällor/studiepopulationer och omsorgsfokus	23
5.2 Positiva konsekvenser av omsorgsgivande	24
5.3 Negativa konsekvenser av omsorgsgivande	25
5.4 Betydelsen av familjenormer	26
5.5 Betydelsen av social anpassning	27
5.6 Betydelsen av socioekonomiska förhållanden	28
5.7 Betydelsen av kön	29
5.8 Betydelsen av ålder	29
5.9 Anpassat socialt stöd	30

6. Analys	32
6.1 Skillnader i kunskapen mellan omsorgsgivare med olika bakgrund	32
6.1.1 Omsorgsgivandets konsekvenser	32
6.1.2 Betydelsen av kulturella värderingar	32
6.1.3 Betydelsen av socioekonomiska förhållanden	33
6.1.4 Betydelsen av ålder	34
6.1.5 Unga omsorgsgivare och parentifiering	34
6.1.6 Anpassning av socialt stöd	35
6.2 Hur kan vi förstå dessa skillnader	35
7. Slutsatser och diskussion	37
7.1 Slutsatser utifrån studiens frågeställningar	37
7.2 Diskussion	38
Referenser	41
Bilaga 1	

1. Introduktion

Anhöringskap är ett centralt begrepp inom socialt arbete och stöd, eller brist på stöd, till omsorgsgivande anhöriga är också något som diskuterats allt flitigare de senaste åren, inte minst vad det gäller anhöriga till äldre. Att barn också kan vara omsorgsgivande anhöriga har dock inte uppmärksammats på samma sätt utan är ett relativt nytt sätt att förstå barns verklighet (Järkestig Berggren, Hanson, Magnusson, 2015). För att förstå situationen för barn som omsorgsgivande anhöriga behöver man titta på deras relationer inom familjen, men även på hur barns position i ett samhälleligt och rättsligt sammanhang ser ut (ibid). I socialtjänstlagen [SoL] (SFS 2001:453), 5 kap. 10 §, framgår att socialnämnden ska erbjuda stöd till personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller har ett funktionshinder. I regeringens proposition (2008/09:82) om stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående nämns endast barn i de fall de har blivit vuxna eller där de själva är i behov av vård (Nordenfors, Danebäck & Melander, 2014). Barn som är under 18 år och som vårdar, stödjer eller hjälper en nära anhörig kan därför för närvarande inte erbjudas stöd enligt denna paragraf i lagstiftningen (ibid). 2010 genomfördes dock en bestämmelse i den svenska hälso- och sjukvårdslagen där hälso- och sjukvårdspersonal ges ett ansvar att beakta barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med har en psykisk störning eller funktionsnedsättning, allvarlig fysisk sjukdom eller skada, har missbruk eller oväntat avlider (Hälso- och sjukvårdslagen [HSL], SFS 2010, 2§g). Med paragraf 2g i hälso- och sjukvårdslagen ges alltså barns behov en rättslig status i deras position som omsorgsgivande anhöriga (Järkestig Berggren et al., 2015).

Anhöringskap innehåller förutom en rättslig position framför allt en mer påtaglig känslomässig relation som också innebär ett ömsesidigt beroende oavsett om omsorg ingår eller inte (Järkestig Berggren et al, 2015). Svårigheter som exempelvis sjukdom, missbruk eller andra problem som föräldrar kan drabbas av påverkar även barnen som därmed kan vara i behov av bättre information om vilken vård och stöd som finns, liksom av konkret stöd. Barn har även egna resurser och ett aktörskap i familjen där de ibland tar på sig uppgifter i hemmet och ansvar för föräldrar och syskon (ibid). Då barnen tar på sig den här typen av ansvar utgör de en grupp som forskningen idag kallar unga omsorgsgivare, och om detta sker i en grad där barnen tar över föräldrarnas ansvar och uppgifter används ibland parentifiering (eng. parentification) för att beskriva förändrade rollmönster inom familjen (ibid). Forskningsområdet unga omsorgsgivare är alltså något nytt i Sverige, liksom i flera andra länder, medan 'young carers' i Storbritannien idag är ett etablerat forskningsområde (Becker, 2015; Järkestig Berggren et al., 2015).

Antalet personer med utländsk bakgrund har i Sverige stadigt ökat de senaste åren, och vad det gäller barn upp till 17 år är andelen med utländsk bakgrund mer än en femtedel (Nationellt kompetenscentrum anhöriga [Nka], 2016). Det faktum att Sverige består av människor med vitt skilda erfarenheter och livssituationer kräver ett delvis nytt förhållningssätt hos myndigheterna för att

förhindra att bemötande och insatser blir diskriminerande i sin likformighet. Det ställer krav på ökad tillgänglighet, kunskap och medvetenhet, liksom krav på anpassning av information, råd och stöd. Förutsättningarna för familjer med utländsk bakgrund är lika varierande som i andra familjer vad det gäller t ex. kön, bakgrund, utbildning och andra socioekonomiska förhållanden (ibid). Även om omständigheterna kring varför man valt att flytta till ett nytt land och tiden man tillbringat där skiljer sig åt, kan det finnas likheter mellan dessa familjer som har att göra med de utmaningar som kommer med att man flyttat till ett nytt land (ibid).

1.1 Problem, syfte och frågeställningar

Att identifiera barn som omsorgsgivande anhöriga är ett nytt sätt att förstå barns verklighet både i Sverige och i andra länder (Järkestig et al., 2015), och unga omsorgsgivare har idag få lagliga rättigheter och begränsade möjligheter till stöd från myndigheter (Becker, 2015). Den forskning som finns om unga omsorgsgivare pekar på att omsorgsgivande kan ha positiva effekter på de unga, men att det då omsorgsgivandet blir alltför omfattande och sker under vissa omständigheter också kan ge omfattande negativa konsekvenser i form av bland annat psykisk ohälsa och sämre skolresultat för de unga (Becker, 2007; Haugland, 2006). Att öka medvetenheten om barn som omsorgsgivare gör det möjligt att synliggöra deras situation och tydliggöra vilket behov av stöd dessa barn och unga har (Näsman, Alexanderson, Fernqvist & Kihlgård, 2015).

Idag lever ett stort antal personer med utländsk bakgrund i Sverige och andra länder, ofta som asylsökande eller flyktingar. Dessa familjer har en speciell situation att hantera i och med de erfarenheter som dessa familjer bär med sig och de utmaningar som flytten till ett nytt land innebär vilket också påverkar barnens situation (Socialstyrelsen, 2012), ibland på så sätt att de får en omsorgsgivande roll inom familjen. Idag finns det dock få internationella studier (Charles et al., 2011; Nordqvist, Eliasson & Hanson, 2016), och ingen svensk empirisk forskning alls, som belyser situationen för invandrade unga omsorgsgivare specifikt (Nordqvist et al., 2016) varför kunskapen om den här gruppen är begränsad. Detta gör att det finns anledning att titta närmare på hur kunskapsläget ser ut för unga omsorgsgivare i invandrade familjer.

Syftet med studien är att analysera forskningen om unga omsorgsgivare med fokus på de med utländsk bakgrund. Frågeställningar:

- Finns det skillnader i på vilket sätt förhållandena för unga omsorgsgivare med olika bakgrund beskrivs?
- Hur kan vi förstå dessa skillnader?

1.2 Definitioner av centrala begrepp och fenomen

1.2.1 Anhörig

Begreppet anhörig är mångtydigt och innebörden varierar beroende av sammanhanget, varför det behöver preciseras i anslutning till att det används (Forssell, 2004; Jeppsson Grassman, 2003). Enligt

Socialstyrelsens termbank (2017) är en anhörig en person som finns inom familjen eller bland de närmaste släktingarna. Ibland används även begreppet närstående vilket är den person som den enskilde anser sig ha en nära relation till (Socialstyrelsen, 2017; Jeppsson Grassman, 2003). Likaväl som att anhörigrelationer baseras på släktskap kan de grunda sig i en känsla av samhörighet, och en anhörig kan därmed vara en granne, vän eller käresta (Forssell, 2004). Betydelsen av och innehållet i olika anhörigroller och relationer kan förändras över tid och påverkas alltid av det sammanhang i vilken den skapas och äger rum (ibid). Något annat som ytterligare komplicerar begreppet är att man som anhörig också kan ha en roll som hjälpgivare och hjälpmottagare, och att det uttrycker en ömsesidighet i relationen (Jeppsson Grassman, 2003).

1.2.2 Unga omsorgsgivare

Unga omsorgsgivare är personer som är mellan 0-18 år¹ och ”som ger vård, omsorg eller stöd till en annan närstående. De genomför, ofta med regelbundenhet, betydande eller omfattande omsorgsuppgifter och tar på sig ett ansvar som vanligen associeras till vuxna personer” (Becker, 2015, s. 389). Mottagaren av omsorgsuppgifterna är ofta en förälder, men kan även vara ett syskon eller någon annan anhörig som har en funktionsnedsättning, en kronisk sjukdom, psykisk ohälsa eller något annat tillstånd som orsakar behov av omsorg, vård eller stöd. Den här definitionen menar Becker gör skillnad mellan de barn som är involverade i betydande, omfattande eller regelbunden omsorg och vård och de barn som emellanåt utför omsorg i sin roll som familjemedlem och som en del i vardagslivet (2015). Unga omsorgsgivare återfinns i alla samhällen och bland både rika och fattiga (Leadbitter, 2006). Det är enligt den här definitionen av begreppet unga omsorgsgivare således inte alla anhöriga barn som utför ett kvalificerat omsorgsarbete, och begreppet ’unga omsorgsgivare’ kan med den här definitionen ses som en del av paraplybegreppet ’barn som anhöriga’ (Nordqvist et al., 2016).

1.2.3 Invandrare och personer med utländsk bakgrund

Benämningarna ’invandrare’ och ’personer med utländsk bakgrund’ används i dagligt tal ofta synonymt trots att betydelsen inte alltid är densamma. Personer med utländsk bakgrund definieras enligt Statistiska centralbyrån [SCB] (2010) som de individer som antingen är utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Definitionen kommer från reviderade riktlinjer 2002 om hur personer med utländsk bakgrund ska redovisas i statistiken (SCB, 2002). För personer födda i Sverige med en svenskfödd och en utrikesfödd förälder används i statistiken ’personer med både svensk och utländsk bakgrund’ och ’personer med svensk bakgrund’ avser personer födda i Sverige med två svenskfödda föräldrar (Kulturdepartementet, 2000).

Begreppet ’invandrare’ kan definieras på en mängd olika sätt både utifrån objektiva och subjektiva kriterier (Kulturdepartementet, 2000). Objektiva kriterier utgår från aspekter som födelseland,

¹ Vissa forskare t ex. i Australien har vidgat begreppet unga omsorgsgivare till att omfatta omsorgsgivare under 25 år (Becker, 2015), men denna åldersgrupp kommer inte att inbegripas här.

medborgarskap och vistelsetid i Sverige, eller om man bildat familj här eller har svenska som modersmål. Vad det gäller subjektiva kriterier kan det vara avgörande hur personen ser ut, vad hon talar för språk, eller om hon talar med eller utan brytning. Detta betyder att en person som känner sig som infödd eller svensk ändå kan betraktas som invandrare av andra beroende på sammanhanget.

1.2.4 Etnicitet och kultur

Liksom för 'invandrare' är begreppet 'etnicitet' långt ifrån entydigt. Enligt Sand (2012) kan etnicitet förstås på två sätt, som en statisk och en konstruktivistisk kategori. I den statiska förståelsen anses alla ha en etnisk tillhörighet, och betoningen ligger på skillnader baserade på kulturell tillhörighet mellan grupper av människor (ibid). Det finns i det här synsättet en tendens att förstå människor från samma område eller länder som "homogena grupper", som tillhör samma kultur och därför antas vara lika (Mattsson, 2005). I den socialkonstruktivistiska förståelsen är begreppet etnicitet mer öppet och kan förstås utifrån vilket sammanhang det används, och inte som något vi *är* (Sand, 2012). Sand (2012) konstaterar att det som innefattas i etnicitet, dvs. känslan av samhörighet med en grupp, är delvis oklar men tenderar att reduceras till det som brukar definieras som kultur.

'Kultur' är även det ett fenomen som kan definieras på olika sätt beroende på vad man vill betona (Sand, 2012). Inom kulturanthropologisk och etnologisk forskning åsyftas ofta en vid definition som inbegriper allt det som människan har, gör och tänker (Ek, 1993), och i relation till etnicitet kopplas kultur ofta till gemensamt ursprung, språk, religion, seder och bruk (Sand, 2012). Begreppet 'etnicitet' är även ofta intimt förknippat med värderingar; om vem människan tror sig vara och hur det är relaterat till andra, vilka formas utifrån vilken kultur man tillhör (Bhattacharyya, 2009).

1.2.5 Parentifiering

I flera av studierna om invandrade unga omsorgsgivare hänvisar författarna till teorier om parentifiering, något som därför behöver förklaras lite närmare. Parentifiering innebär att barn och ungdomar antar eller tilldelas roller och ansvar som normalt, inom ramen för deras kultur, utförs av vuxna (Haugland, 2006; Titzmann, 2012). Parentifiering är det perspektiv som tidigast användes för att beskriva ett rollmönster i familjen där barn tar ett stort omsorgsansvar (Haugland, 2006). Det användes till att börja med i sammanhang där familjer hade problem som t ex. psykisk sjukdom och drogproblem, eller där föräldrarna var skilda eller alternativt hade ett konfliktfyllt förhållande. Oavsett anledning är det centrala att föräldrar inte klarar av att uppfylla sitt föräldraansvar (Titzmann, 2012).

Parentifiering kan inkludera rollmönster där barn har en föräldraroll i förhållande till sina egna föräldrar och där barn har ansvar och kontroll och en eller båda föräldrarna tar emot omsorg i hög grad (Haugland, 2006). Det kan också innebära att barn har en partnerroll i förhållande till sin förälder, eller att barn har en vuxenroll i förhållande till andra familjemedlemmar utan att det har skett ett rollbyte mellan barn och föräldrar. Olika familjekonstellationer kan utgöra en risk för att barn ska utveckla ett parentifierat familjemönster och ett kännetecken är obalans i omsorgssystemet (ibid). Parentifiering kan rymma olika omsorgsuppgifter, såväl emotionella som instrumentella (Haugland, 2006; Titzmann,

2012). Emotionell parentifiering innebär stöd att reglera föräldrarnas känslor genom att t ex. hantera konflikter, och instrumentell parentifiering refererar till olika typer av praktiska hushållsuppgifter (ibid). Generellt kan emotionell parentifiering ses om mindre fördelaktig än instrumentell parentifiering (Titzmann, 2012). De centrala teoretikerna skiljer mellan destruktiv och adaptiv parentifiering (Jurkovic, 1997, refererad i Haugland, 2006). Adaptiv parentifiering betyder att barnet har omfattande omsorgsuppgifter men med stöd från andra, och där uppgifterna kan vara avgränsade i tid. Detta är ett vanligt element i föräldra-barnrelationer. Parentifiering blir destruktiv då barnet har omsorgsuppgifter som är inadekvata i förhållande till ålder och mognad och utan att de får stöd eller erkännande för sina insatser. Vid destruktiv parentifiering bryts både generationsgränserna och kulturellt definierade regler i förhållande till roller, rättigheter och förpliktelser mellan barn och föräldrar (ibid).

2. Teoretiskt perspektiv

I den här studien kommer jag att använda mig av ett kunskapssociologiskt perspektiv för att analysera och diskutera forskningen om unga omsorgsgivare, med specifik fokus på omsorgsgivare med utländsk bakgrund. Då kunskap har en politisk dimension kommer jag att utgå ifrån teorier om hur kunskap är kopplat till makt och i analysen diskutera vad det kan få för betydelse för hur kunskap produceras och används i forskningen om unga omsorgsgivare i invandrade familjer.

2.1 Kunskapssociologi

Kunskapssociologin sysslar med att analysera den sociala konstruktionen av verkligheten (Bergman & Luckmann, 1998). Vad som upplevs som verkligt skiljer sig åt mellan olika sociala kontexter och betyder alltså olika saker för olika människor i olika sammanhang och kulturer. Inom ramen för kunskapssociologin ägnar man sig därför både åt en empirisk mångfald av kunskaper i mänskliga samhällen och de processer varigenom kunskaper etableras som verklighet i samhället (ibid).

McCarthy (1996) utgår ifrån Bergman och Luckmanns syn på verkligheten och kunskap och menar att kunskap är "... any and every set of ideas and acts accepted by one or another social group or society of people – ideas and acts pertaining to what they accept as real for them and for others" (s. 23).

Vidare är hans uppfattning att kunskap bäst kan tänkas och studeras som kultur, vilket betyder att vetenskap fungerar inom en kultur och att kunskap innehåller och förmedlar kulturella former, betydelser och kategorier. De olika typerna av social kunskap kommunicerar och signalerar också sociala betydelser som t ex. makt, skönhet eller godhet. Kunskap är alltså allting som räknas som kunskap, från folkliga övertygelser och överlevnadstekniker, till religiösa idéer och kollektiva åsikter (McCarthy, 1996).

Kunskapssociologin uppstod i Tyskland på 1920-talet i en filosofisk kontext, men kom senare att införas i ett sociologiskt sammanhang framför allt av den engelsktalande forskningsvärlden (Berger & Luckmann, 1998; McCarthy, 1996). Det var dock från Karl Marx som kunskapssociologin fick sin nuvarande utgångspunkt om att människans medvetande bestäms av hennes plats i samhället (Berger & Luckmann, 1998). McCarthy identifierar två strömningar som varit tydliga inom kunskapssociologin under dess framväxt. Den första inkluderar resterna från en äldre socialfilosofi med tänkare som Durkheim och Marx och inkluderar relativism och ideologiska konflikter (1996). Här är utgångspunkten att kunskap är socialt bestämd. Inom den andra strömningen, som enligt McCarthy summerar ett nyare sociologiskt perspektiv och där Bergman och Luckmanns tankar varit centrala, ägnar man sig snarare åt att fundera över hur den sociala verkligheten får sin betydelse. Kunskap utgör här en *social ordning* (ibid). Den nya kunskapssociologin menar McCarthy kan ses som del i en större rörelse inom samhällsvetenskapen generellt som går ifrån materialistisk teori eller teorier om social struktur, för att istället vända sig till semiotisk teori som fokuserar på hur samhällets mångkulturella betydelser kommuniceras och reproduceras. Dagens kunskapssociologi rör en social verklighet som är mångfacetterad och olikartad. Dessa olikheter manifesteras även i de många olika former av skriven

och talad text som ger människor en känsla av vilken värld de för tillfället befinner oss i. Texterna kommuniceras till oss via en mängd olika media, och den tilltagande mängden och spridningen av dessa texter visar både vad kunskap är idag och vad som räknas som kunskap. Kunskapsociologin utmärker sig således, menar McCarthy, av en mångfald av metoder och ämnen.

Den sociala meningskonstruktionen har, argumenterar McCarthy vidare, en politisk funktion som blir tydlig när kultur inte längre refererar till en gemensam betydelse av människors sätt att leva, utan istället till flera olika institutioner, klasser och grupper som tävlar om att forma tingens sociala betydelse (1996). Detta betyder också att synen på vår kunskap om verkligheten numera är mer preliminär, mer öppen och mer omstridd än den varit tidigare (ibid).

2.2 Makt och kunskap

Genom att kunskap produceras och utgår från olika aktörer med olika och ibland motstridiga syften innehåller den en politisk dimension där makt spelar en viktig roll. De teoretiker som framför allt har influerat social och politisk vetenskap vad det gäller tankar om makt i förhållande till kunskap är Steven Lukes och Michel Foucault (Cornwall & Gaventa, 2008; Giddens & Sutton, 2014).

Lukes utmanade den traditionella syn på makt som en relation där A har makt över B (Cornwall & Gaventa, 2008). I detta synsätt förstås makt som en produkt av konflikter mellan olika aktörer för att utröna vem som vinner och vem som förlorar och där det finns tydliga etablerade beslutsfattande arenor. Om några röster inte finns med i debatten är det enligt Lukes på grund av deras egen ineffektivitet, inte på grund av att de blir uteslutna i den politiska processen (Lukes, 2005, refererad i Cornwall & Gaventa, 2008). Lukes föreslår istället en tredimensionell syn på makt. I den första dimensionen ser han kunskap eller forskning som en resurs som kan mobiliseras för att influera den allmänna debatten, och där fokus ligger på förmågan att genomdriva sin egen vilja i tydliga konfliktsituationer (ibid). Utgångspunkten är att ”bra” kunskap (objektiv, rationell, högst trovärdig) kommer att få större inflytande än andra former av kunskap. I den andra dimensionen, som har ett tvådimensionellt perspektiv på makt, och som bygger på det endimensionella där den kunskap som finns utgör en resurs för mobilisering, utökas fokus till att även inbegripa vilka som är med i kunskapsproduktionen till att börja med. På så sätt menar Lukes att grupper eller individer inte bara kan utöva makt genom att fatta beslut som ligger i deras eget intresse, utan även genom att begränsa de alternativ som finns till hands för andra (ibid). Det gäller alltså här att se hur det som ligger på dagordningen har konstruerats, och identifiera vilka frågor som ligger utanför dagordningen för att få syn på maktoabalansen (Giddens & Sutton, 2014).

I den tredje dimensionen vidareutvecklas de två tidigare typerna av makt till ett tredimensionellt perspektiv vilket möjliggör en mer ”radikal” syn på makt (Lukes, 2005, refererad i Giddens & Sutton, 2014). I den här dimensionen är kontrollen av vilken kunskap som produceras en avgörande faktor för maktutövning (Lukes, 2005, refererad i Cornwall & Gaventa, 2008). Kunskapsmekanismer som socialisering, utbildning, media, hemlighållande av information och informationskontroll, liksom

skapandet av politiska värderingar och ideologier blir alla viktiga för att förstå makt och hur den utövas. Att motverka ojämlikhet handlar således om att använda och producera kunskap på ett sätt som påverkar människors medvetenhet om aktuella frågor och om maktrelationer (ibid).

Även om Lukes tankar om makt och maktinflytande har fått stort inflytande inom sociologin har de också rönt viss kritik (Cornwall & Gaventa, 2008; Giddens & Sutton, 2014). Bland annat anser vissa att perspektivet är begränsat för vår förståelse av makt eftersom det handlar om makt *över* någon/något och inte alls hanterar egen makt att agera och att agera i samförstånd med andra, vilket är fundamentalt för social förändring (Cornwall & Gaventa, 2008). I vissa fall ses makt även som något som växer inom en och inte något som begränsas av andra, vilket även det är centralt för det egna agerandet och som saknas i Lukes beskrivning av de olika maktdimensionerna (ibid).

Enligt Foucault finns det aspekter av makt i alla sociala relationer på alla nivåer och på så sätt skiljer sig Foucaults syn på makt från Lukes (Cornwall & Gaventa, 2008; Giddens & Sutton, 2014). Utifrån det här synsättet existerar makt genom agerande, snarare än att den utövas av en grupp över en annan. Makt och kunskap är tätt sammankopplade och effekterna blir att det skapas diskurser, det vill säga sätt att tänka på och diskutera olika frågor inom olika ämnen, som i praktiken bestämmer hur vi förstår dessa ämnen (ibid). Genom att se makt som något som genomsyrar alla relationer breddas synen på vad som är politiskt (Giddens & Sutton, 2014).

3. Tidigare forskning om unga omsorgsgivare generellt

Kunskapen om situationen för barn och unga som ger omsorg till en närstående är som tidigare nämnts fortfarande begränsad i Sverige och andra länder. På senare år har dock forskare, inte minst från Storbritannien, börjat uppmärksamma ungas omsorgsgivande och vilka implikationer detta kan ha för den här gruppen barn och unga. Nedan redovisar jag några av de centrala tankegångarna i denna forskning.

3.1 Barn och anhörigskap

Alla är vi anhöriga eller närstående på ett eller annat sätt, och att ge eller få omsorg är för de allra flesta människor en självklar del av livet (Jeppsson Grassman, 2003). Anhörigas hjälpsatser får olika karaktär, innebörd och konsekvenser beroende på när och under vilka betingelser de utförs (Jeppsson Grassman, Forssell, Jegermalm, Orsholm & Withaker, 2003). Det mest centrala i anhörigskapet när det gäller frågor om omsorg är relationen mellan den som mottar och den som ger hjälp, då den relationen ofta är en förutsättning för att hjälp alls ska ges. I de fall den omsorgsgivande anhörige bor tillsammans med den person som behöver hjälp kan tillvaron förändras på ett betydande sätt (ibid).

Bilden av anhöriga inom vård och omsorg har förändrats avsevärt under de senaste decennierna (Forssell, 2004). Från att ha varit en osynlig och diffus kategori har omsorgsgivande anhöriga blivit en uppmärksammas grupp på den offentliga och politiska agendan. Inte minst har denna skiftning ägt rum i takt med att antalet äldre med omsorgsbehov i Sverige har ökat (Näsman, Alexanderson, Fernqvist & Kihlgård, 2015). Att betrakta minderåriga barn som anhöriga i vård- och omsorgssammanhang har tidigare varit ovanligt eftersom anhörigskap förknippats med vuxna som vänt sig till myndigheter av olika skäl. När minderåriga numer innefattas i den formella kategorin anhöriga är det med tanke på den utsatthet för påfrestningar som föräldrarnas problem medför (ibid). Att inom vård och omsorg uppmärksamma barn som anhöriga i omsorgssammanhang kan göra dem mer synliga inför myndigheter och professionella som tidigare enbart haft fokus på omsorgsbehövande vuxna och inte undersökt vilka konsekvenser de vuxnas problem kan få för deras barn. Barns utsatthet i sådana fall kan bli identifierad och därmed även deras behov av information, stöd och skydd. Det kan också vara fördelaktigt för omsorgsmottagande vuxna i och med att deras totala livssituation kan beaktas i de professionellas arbete (ibid).

Men att betona att barn kan vara omsorgsgivande anhöriga kan också, menar Näsman et al. (2015), vara problematiskt i de fall uppmärksamheten från de som ska ha barns utsatthet i fokus faller på föräldern eller familjen snarare än på barnens behov av skydd och stöd. Författarna menar att ett alternativ till att tala om barn som anhöriga vore att istället använda beteckningen 'barn som omsorgsgivare', vilket är brukligt i internationell forskning, då det öppnar för att både se risker och samtidigt synliggöra vad som krävs för att barn inte ska belastas mer än barn i allmänhet i deras kultur. För detta krävs att vi erkänner att vuxna kan vara beroende av barn och att barn kan vara kompetenta utförare, inte bara passiva mottagare, av omsorg (ibid).

3.2 Unga omsorgsgivare

De flesta barn, både i västvärlden och andra delar av världen, tar ansvar för sina familjemedlemmar på ett sätt som är anpassat till deras ålder och rådande kultur (Becker, 2015). Vilken mängd och typ av omsorg unga förväntas ge kan dock skilja sig åt mellan olika kulturer och grupper i samhället (Haugland, 2006; Nordenfors & Melander, 2016). Det ansvar som barn får växer gradvis och är oftast i paritet med deras kompetens och förmågor (Becker, 2015). Vad det gäller de som i forskningen kallas unga omsorgsgivare karaktäriseras deras omsorgsgivande av omfattande och regelbunden vård och omsorg, vilket även kan innebära att de är involverade i en mer intim och personlig omvårdnad (ibid). Ibland sker omsorgsgivandet till en grad där barnet tar över föräldrarnas ansvar och uppgifter, vilket av vissa forskare benämns som ett parentifierat familjemönster (Haugland, 2006). Som beskrivits ovan kan dock parentifiering både vara adaptiv och destruktiv beroende på vilken typ av omsorgsgivande det handlar om (Jurkovic, 1997, refererad i Haugland, 2006). Risken för att yngre barn hamnar i destruktiv parentifiering är större än för äldre barn (Haugland, 2006).

Inte sällan socialiseras den så kallade unga omsorgsgivaren in i ansvaret från tidig ålder. Det kan också vara så att förväntningarna på att de ska ta större ansvar ökar allteftersom (Becker, 2015). Genomsnittsåldern för unga omsorgsgivare i Storbritannien uppgår till tolv år, men barn så unga som fem år har visat sig ge omsorg i familjen (ibid). Enligt Becker visar det faktum att omsorgsgivandet kan starta redan i så tidig ålder att det kan komma att bli ett långvarigt åtagande för många barn. Vidare pekar studierna på att en majoritet (56 procent) av de unga omsorgsgivarna är flickor och att de flesta omsorgstagarna är mödrar vilket pekar på att det finns en genusdimension kring omsorg (ibid).

Anledningarna till att barn hamnar i ett omsorgsgivande är ofta en plötslig eller gradvis förändring i svårighetsgraden av anhörigas sjukdom eller andra befintliga belastningar som gör att deras behov av vård och omsorg ökar (Becker, 2015; Haugland, 2006). Andra avgörande faktorer till att barn hamnar i ett stort omsorgsgivande kan vara att de lämnats ensamma med en av föräldrarna vid en separation (Nordenfors & Melander, 2016), eller att barn som bor med omsorgstagaren är den/de som har möjlighet att snabbt svara på omsorgsbehovet samtidigt som det finns brist på andra alternativ (Becker, 2015). En riskgrupp för omfattande omsorgsgivande är barn till omogna föräldrar som försöker tillfredsställa sina behov genom barnen, vilket kan beror på att de själva inte fått den omsorg de behövde som barn (Haugland, 2006). I invandrade familjer kan de utmaningar som migrationen för med sig i form av etablering i ett nytt samhälle och anpassningen till en ny kultur göra att barn i invandrade familjer utgör en riskgrupp för en stor mängd omsorgsgivande (Renzaho, McCabe & Sainsbury, 2011; Haugland, 2006). Detta sker när föräldrarna blir beroende av språklig, praktisk och känslomässig hjälp i en situation där barnen finner sig tillrätta snabbare i det nya hemlandet (Haugland, 2006).

Eftersom det än så länge finns begränsad forskning om unga omsorgsgivare saknas tillförlitlig och jämförande data om omfattningen av barns omsorgsgivande i olika länder (Becker, 2007). En del studier har dock gjorts för att få en uppfattning om situationen, och i länder som Storbritannien,

Australien och USA låg omfattningen i början av 2000-talet på 3-6 procent unga omsorgsgivare (lite beroende av hur man räknat) av alla barn och unga under 18 år (ibid). I en svensk undersökning från 2014 kartlades 15-åringars omsorgsgivande i Sverige, utan hänseende till bakgrund (Nordenfors et al., 2014). Där framgick att en majoritet tog ansvar för olika sysslor i hemmet, och att över hälften att dem tog ett stort ansvar för sina syskon. En dryg tredjedel (36 procent) uppgav att de regelbundet hjälpte föräldrar med att förstå information, och sju procent att de ägnade sig åt omfattande omsorgsarbete (ibid). Även om undersökningarna inte är direkt jämförbara indikerar de ändå att omfattningen av omsorgsgivandet hos unga kan vara relativt likartat i de länder som studerats.

3.3 Konsekvenser av omsorgsgivande

Studier visar att många av de unga som ger en stor andel omsorg inom sina familjer kommer att uppleva en eller flera negativa konsekvenser av sitt omsorgsgivande (Becker, 2015). Bland dessa konsekvenser finns hälsoproblem, emotionella svårigheter, en begränsad framtidstro och/eller upplevelse av stigma. Andra konsekvenser som forskningen pekar på är begränsade möjligheter till att utveckla sociala nätverk och kompisrelationer, liksom till fritidsaktiviteter (Becker, 2015; Haugland, 2006). Flera känner också en rädsla för vad som kan hända om föräldrarnas situation blir känd och drar sig av den anledningen för att be om hjälp utifrån, vilket ökar risken för att de ska bli isolerade (Becker, 2006; Nordenfors & Melander, 2016). Något annat som kan påverkas hos barn av ett stort omsorgsgivande är studieresultaten (Becker, 2015; Nordenfors & Melander, 2016). För vissa utgör skolan en frizon, men för andra innebär omsorgsgivandet svårigheter att orka med att gå till skolan eller att göra läxor hemma, varför dessa unga ofta uteblir och/eller har svårt att klara studierna, med låga betyg som resultat (ibid). Forskningen har även visat ett samband mellan en hög grad av omsorgsgivande och psykiska problem (Haugland, 2006; Nordenfors & Melander, 2016). Psykiska symptom som framkommit är depression och ångest, liksom en låg självförtroende och en överdriven känsla av skuld. I vissa fall har det rentav lett till självmord (ibid)

Ett av de allvarligaste symptomen på ett alltför stort omsorgsgivande i barndomen menar Haugland (2006) är repetitionsproblematiken. Det finns en tendens hos människor att vända sig till sina egna barn för omsorg då de blir föräldrar om deras egna behov nedprioriterades i barndomen. På så sätt skapas ett mönster av parentifiering över flera generationer. Sådan överföring av rollbyten från en generation till en annan har också visat sig vara knutet till kön, där mödrar som givit omsorg som barn har en tendens att förvänta sig detsamma av sina döttrar men inte i samma utsträckning av söner (ibid).

Samtidigt som flera negativa konsekvenser tydligt framkommer för unga omsorgsgivare visar forskning även positiva effekter av omsorgsgivandet (Becker, 2015; Haugland, 2006). Bland annat har man observerat en utveckling av dessa ungas kunskaper och kompetens. De har även utvecklat en mognad och ökad förståelse för andra, liksom en stor ansvars-känsla och självständighet. Deras oro och rädsla kan också minskas genom att de själva tar kontrollen över den omsorg de ger. För vissa barn

som växer upp under svåra förhållanden har omsorgsgivandet visat sig kunna bidra till en sorts resiliens, dvs. förmågan att stå emot och klara av en förändring, samt återhämta sig och vidareutvecklas (Becker, 2015; Haugland, 2006; Nordenfors et al., 2014). Dessa positiva konsekvenser av omsorgsgivande existerar som regel parallellt med de mer negativa hos de unga omsorgsgivarna (Becker, 2015).

3.4 Stöd till unga omsorgsgivare

Stödet för att möta unga omsorgsgivares behov skiljer sig åt mellan olika länder (Becker, 2015). Enligt Becker finns det ännu inget land där medvetenheten om och det politiska gensvaret på unga omsorgsgivares erfarenheter och behov är så pass utvecklade att behoven kan tillgodoses långsiktigt. Det land som kommit längst är Storbritannien. Där är kunskapen om unga omsorgsgivare spridd bland såväl allmänhet som beslutsfattare, det finns aktuella forskningsresultat, specifika lagliga rättigheter, och omfattande regler och riktlinjer för berörd personal. Bland annat arbetar personal efter en 'whole family approach' där stödet man erbjuder riktar sig till unga omsorgsgivare och deras familjer som en helhet (Becker, 2015, s. 379). I andra länder såsom Australien, Canada och Nya Zeeland finns rik och landspecifik forskning, vilket utgör ett viktigt underlag för utveckling av adekvata stödformer och policys. Efter dessa länder hamnar bland annat de skandinaviska länderna, Tyskland och USA. I dessa länder är medvetenheten och erkännandet av unga omsorgsgivare låg. Forskningen är begränsad och unga omsorgsgivare har inga för dem specifika lagliga rättigheter. Här finns få eller inga stödåtgärder varken på nationell eller lokal nivå (Becker, 2015). Becker menar dock att det i flera länder på senare år skett en ökad medvetenhet om och identifiering av unga omsorgsgivare, vilket bland annat visat sig i lagstiftningen på hälso- och sjukvårdsområdet (ibid). I Sverige är ett exempel på detta den ändring som infördes i svensk hälso- och sjukvårdslag 2010 om att beakta barns behov. Becker (2015) menar också att för att unga omsorgsgivare ska bli synliga för beslutsfattare och allmänhet, och för att omfattande och rättighetsbaserat socialpolitiskt gensvar ska komma till stånd, behöver unga omsorgsgivare på en övergripande nationell nivå identifieras som en distinkt grupp med speciella behov.

4. Metod och material

4.1 Metod

För att analysera forskningen om unga omsorgsgivare med fokus på de med utländsk bakgrund, har jag valt att göra en litteraturstudie. Det finns olika former av litteraturstudier. Forsberg och Wengström (2016) skiljer mellan allmän litteraturstudie eller litteraturöversikt (overview), systematisk litteraturstudie (systematic review) och begreppsanalys (concept analysis). Vid en allmän litteraturstudie kan syftet vara ”att sammanställa en beskrivande bakgrund som motiverar att en empirisk studie görs eller att beskriva kunskapsläget inom ett visst område” (ibid, s. 25). Vid en systematisk litteraturstudie är en förutsättning att det finns ett tillräckligt stort antal studier av god kvalitet för att möjliggöra bedömningar och slutsatser. En systematisk litteraturstudie skiljer sig från en allmän sådan genom hur litteratursökningen, den kritiska värderingen och analysen av resultat genomförs. Vad det gäller analysen av resultat används statistiska metoder (metaanalys) för detta. En begreppsanalys kan göras i form av en litteraturstudie eller en empirisk studie, och syftar till att förtydliga och öka förståelsen av de konkreta fenomen som begreppet innefattar (ibid). Enligt Friberg (2012) och Aveyard (2010) liknar metoderna som används vid de olika typerna av litteraturstudier varandra, det vill säga hur materialet sammanställs, analyseras och tolkas. Även avsikten är densamma. Det handlar om att förklara skillnader och likheter i materialet med målsättningen att producera en ny och liktydig tolkning av det som ger en mer substantiell bild än de enskilda delarna av materialet (ibid).

Inför den här studien var min tanke initialt att göra en systematisk litteraturstudie. Efter det att jag läst in mig på unga omsorgsgivare generellt och börjat söka efter studier om unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund blev jag dock varse att det än så länge är ont om forskning på det här området. I de studier jag granskat om unga omsorgsgivare generellt framgår inte om det i studiernas populationsunderlag ingår unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund, och det har också blivit uppenbart att det finns få empiriska studier som specifikt beskriver situationen för invandrade unga omsorgsgivare. De få som finns är dessutom så pass olika vad det gäller innehållsfokus och metodologi varför jag istället valde att göra en allmän litteraturstudie som inte kräver samma likheter i materialet som en systematisk litteraturstudie, och där jag kunde inkludera allt det material jag ansåg vara relevant givet min forskningsfråga.

4.2 Datainsamling och urval

Sökning av material och tidigare forskning har gjorts i olika databaser, genom sekundärsökning i referenslistor av utvalda artiklar och på relevanta hemsidor. Den hemsida som framför allt har varit användbar är Nationellt kompetenscentrum anhörigas hemsida (anhoriga.se) där mycket av svensk så kallad anhörigforskning finns samlad. Initialt använde jag databaserna Google Scholar, ESH discovery, Academic search complete för att få en bred överblick av vetenskapliga artiklar på området. Då sökningarna i dessa databaser visade sig ge väldigt många träffar men med lite relevans valde jag

att använda databaserna SocINDEX, Sociological abstracts, Nursing and Allied Health database och Diva för min litteratursökning. Sökningen genomfördes sedan i två steg. I det första gjorde jag en bred sökning på material om unga omsorgsgivare/unga anhöriga generellt, varefter jag i steg två sökte mer specifikt på unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund/invandrare. Sökningen av litteratur omfattade artiklar på engelska och svenska. Inga begränsningar i publikationsdatum gjordes för att få med så många artiklar som möjligt. Ett antal olika sökord och kombinationer av sökord användes och jag begränsade sökningarna i de tre förstnämnda databaserna med att endast leta efter artiklar som granskats vetenskapligt. I Diva är detta inte möjligt. I tabellen nedan visas vilka sökord som användes i den första och andra sökning, och hur många träffar respektive sökning gav i de fyra olika databaserna.

Söktabell och databaser

Databas och sökord	socINDEX	Sociological abstracts	Nursing and Allied Health database	Diva gemensam (forskningspublik.)
Young carers	266	497	307	37
Young caregivers	737	1283	1578	60
Unga omsorgsgivare	0	0	0	1
Barn som anhöriga	0	0	0	70
Immigrant young carers	5	1	3	0
Immigrant children carers	27	3	4	0
Young AND caregiving AND immigrants	2	1410	13	2
Young AND carers AND immigrants	5	279	3	0
Unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund	0	0	0	1
Unga anhöriga med utländsk bakgrund	0	0	0	1

Urvalsprocessen gick till så att jag i det första skedet av sökningarna i databaserna gjorde ett urval genom att enbart läsa rubrikerna. För de träffar som indikerade att artiklarna handlade om invandrade unga omsorgsgivare läste jag igenom abstrakt. Vid de sökningar där jag fick över tusen träffar gick jag igenom de första 400 och avslutade därefter genomgången då förekomsten av relevanta artiklar avtog efter de första 200-300 träffarna. I den första och bredare sökning var urvalskriteriet att det skulle handla om unga omsorgsgivare enligt den definition jag valt, dvs. barn eller unga som genomfört betydande eller omfattande omsorgsuppgifter under den tid de var 18 år eller yngre och tog på sig ett ansvar som vanligen associeras till vuxna personer. I den mer specifika sökning lade jag till kriteriet utländsk bakgrund/invandrare, dvs. att det skulle handla enbart om unga omsorgsgivare som invandrat till ett annat land tillsammans med sin familj. Jag gjorde ingen avgränsning vad det gäller år i det nya landet, utan det räckte med att artikeln skulle lyfta fram invandring som en central aspekt. Artiklar som enbart behandlade anhörigskap utan att beröra omsorgsaspekten exkluderades, liksom artiklar

som handlade om unga vuxna omsorgsgivare eller vuxna barn som ger omsorg till gamla föräldrar. Likaså uteslöts de artiklar som enbart behandlade situationen för unga invandrare utan att beröra omsorgsaspekten.

Alla de artiklar som stämde överens med mitt fokus förde jag över i listor. Efter att ha granskat listorna fann jag 165 artiklar om unga omsorgsgivare generellt, varav 28 på svenska. Flera av de svenska artiklarna finns även publicerade på NKAs hemsida. De 165 artiklarna behandlade unga omsorgsgivares situation i ett flertal olika länder och ur olika aspekter, från 1993 och framåt. En majoritet av de 165 artiklarna tog upp situationen för unga omsorgsgivare generellt och fokuserade på att omsorgsgivande bland unga är förbundet med risker och att situationen för unga omsorgsgivare behöver uppmärksammas mer i samhället. Fem av dem behandlade unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund, och fokuserade på betydelsen av bakgrund och migration på ungas omsorgsgivande och vilka konsekvenser omsorgsgivande kunde ha på de unga.

I den mer specifika sökningen av unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund hittade jag sex relevanta artiklar, varav en på svenska. Fyra av dessa var unika, dvs. andra än de fem jag fann vid sökningen om unga omsorgsgivare/unga anhöriga generellt. Utöver sökningarna i databaserna genomförde jag sekundärsökningar av referenslistor av utvalda artiklar, vilket resulterade i ytterligare fem artiklar om unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund. Även dessa fokuserade på betydelsen av bakgrund på ungas omsorgsgivande och vilka konsekvenser omsorgsgivande kunde ha på de unga.

Litteratursökningen resulterade således i totalt fjorton artiklar som behandlade unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund. Dessa fjorton beställdes i fulltext och lästes igenom. Av de 14 artiklarna var det sedan nio som uppfyllde de urvalskriterier som nämnts ovan, dvs. att det skulle handla om invandrade barn eller unga som invandrat till ett annat land med sina föräldrar och som genomfört betydande eller omfattande omsorgsuppgifter under den tid de var 18 år eller yngre, och tog på sig ett ansvar som vanligen associeras till vuxna personer. Den enda svenska studien jag hittade om unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund baserade sin empiri på intervjuer med unga vuxna och uppfyllde således inte urvalskriterierna. Eftersom antalet artiklar med det fokus jag eftersökte var så pass litet valde jag att inte enbart inkludera empiriska studier utan även två litteraturstudier för att på så sätt få en något mer omfattande bild av vad forskningen säger på det här området. I Bilaga 1 finns en översiktlig sammanställning av de nio artiklarna.

4.3 Databearbetning och analys

Efter att jag samlat in materialet gjorde jag en sammanställning av innehållet som sedan analyserades för att få en ökad insikt om kunskapsfältet unga omsorgsgivare, med specifikt fokus på unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund. Jag utgick i analysen från två frågeställningar: Finns det skillnader i på vilket sätt förhållandena för unga omsorgsgivare med olika bakgrund beskrivs, och Hur kan vi förstå dessa skillnader?

Enligt Bryman (2011) innebär en innehållsanalys ett angreppssätt som på ett systematiskt och replikerbart sätt syftar till att kvantifiera innehållet utifrån kategorier som bestämts i förväg. I enlighet med Brymans beskrivning bearbetade jag materialet systematiskt i flera steg. Till att börja med läste jag igenom ett urval av studier som behandlade unga omsorgsgivare generellt för att få en överblick av vad forskningen kommit fram till om den här gruppen. I dessa studier framgick det inte om det i populationsunderlaget ingick invandrade unga omsorgsgivare. I ett fåtal nämndes att det bland invandrade unga omsorgsgivare kan finnas förhållanden som skiljer sig från de hos infödda unga omsorgsgivare, men i övrigt gjordes ingen skillnad på unga omsorgsgivare med olika bakgrund.

De nio studier som jag funnit om invandrade unga omsorgsgivare läste jag först igenom överskådligt för att få en helhetsbild. Därefter lästes varje artikel igenom mer noggrant samtidigt som jag summerade artiklarna utifrån forskningsmetod, studiepopulation /informationskälla, innehållsfokus och resultat. Studiernas resultat kategoriserades i sin tur under olika teman. När artiklarna bearbetats och resultatet sorterats under olika rubriker var nästa steg att värdera och analysera resultaten utifrån de frågeställningar jag formulerat, och utifrån vald teoretisk utgångspunkt. Eftersom det i de studier jag granskat om unga omsorgsgivare generellt inte framgår om det i studiernas populationsunderlag ingick unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund har jag inte kunnat hantera studierna om unga omsorgsgivare generellt och de om invandrade unga omsorgsgivare som två helt olika och jämförbara kategorier. Istället har jag valt att analysera hur invandrade unga omsorgsgivare beskrivs när de lyfts ut och specificeras som en egen kategori, men med referens till vad som lyfts fram i studier om unga omsorgsgivare generellt för att tydliggöra eventuella skillnader.

4.4 Metodkritisk diskussion

En svårighet jag stötte på i arbetet med den här litteraturstudien är att det än så länge finns få studier som specifikt fokuserar på unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund, vilket gjorde att jag fick utgå från det material jag lyckades hitta. Det finns förstås risk att jag missat relevanta studier på grund av det sätt på vilket jag genomfört datainsamlingen, men efter de genomgripande sökningarna jag gjort är jag övertygad om att de nio artiklar som ingår i den här litteraturstudien ändå utgör en betydande del av den forskning som specifikt behandlar situationen för unga omsorgsgivare i invandrade familjer.

Eftersom antalet artiklar med det fokus på invandrade unga omsorgsgivare var så pass litet valde jag att ta med allt det material som var relevant utifrån min forskningsfråga och de urvalskriterier jag valt. Detta har dock gjort att de studier som ingår är olika i forskningsmetod, aspekter av omsorgsgivande, och ursprungs- respektive mottagarland. Även om jag kunnat urskilja och kategorisera vissa gemensamma nämnare i studiernas resultat, har detta arbete varit utmanande och det finns en risk att jag dragit för långtgående slutsatser av det något spretiga materialet.

Som nämnts tidigare framgår inte om studiepopulationerna i de studier jag granskar om unga omsorgsgivare generellt även inbegriper invandrade unga omsorgsgivare. Detta gör att det inte går att behandla studierna om unga omsorgsgivare generellt och studierna om invandrade unga

omsorgsgivare som två helt olika kategorier av studier. För att det skulle vara möjligt hade jag behövt göra en mer systematisk genomgång av studier om unga omsorgsgivare generellt, något som inte varit möjligt inom ramen för den här litteraturstudien. Som nämnts ovan har jag ändå valt att använda studierna om unga omsorgsgivare generellt som en referenspunkt för att på så sätt tydliggöra eventuella skillnader.

4.5 Studiens tillförlitlighet

Reliabilitet handlar om hur pass tillförlitlig en undersökning är. Ju högre reliabilitet desto mer sannolikt är det att resultatet från en undersökning blir detsamma om den utförs på nytt under samma eller snarlika omständigheter (Bryman, 2011). Ovan har jag redogjort för hur jag sökt, valt ut och bearbetat material i studien i syfte att stärka dess reliabilitet. Med validitet avses huruvida man mäter det man säger sig mäta i en undersökning, och i vilken utsträckning resultaten går att generalisera (Bryman, 2011). I den här studien har jag analyserat forskningen om unga omsorgsgivare med fokus på de med utländsk bakgrund. Trots att materialet skiljer sig åt i utformning och omfattning, och att generaliserbarheten vad det gäller situationen för invandrade unga omsorgsgivare därför är begränsad, anser jag att jag har uppfyllt uppsatsen syfte. Genom att sammanställa och analysera befintlig forskning om unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund har jag undersökt hur den här gruppen porträtteras när de behandlas som en specifik kategori. I studiernas resultat går också att urskilja kategorier och mönster som pekar på att det finns vissa skillnader i hur situationen för unga omsorgsgivare med olika bakgrund beskrivs.

4.6 Forskningsetiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet (2011) handlar forskningsetik om etiska frågor som dels berör de som medverkar i forskningen och dels det som gäller själva hantverket, vilket då benämns forskareetik. Med en annan benämning kan man kalla denna uppdelning i extern respektive intern forskningsetik (ibid).

I en litteraturstudie ingår material som redan bör vara etiskt granskat, varför de etiska övervägandena i den här studien snarare handlar om den interna forskningsetiken. Här handlar det bland annat om att välja data på ett vetenskapligt adekvat sätt och att behandla den data som används hederligt. Det gäller också att se till att forskningen håller en viss kvalitet och tillförlitlighet utifrån ett antal allmänna principer som rör syfte, metoder, och hur materialet analyseras och diskuteras (Vetenskapsrådet, 2011). I den här studien har jag efter bästa förmåga försökt följa dessa etiska krav och principer. Jag har ägnat mycket tid åt sökning av relevant material för att på så sätt försäkra mig om att de studier som ingår täcker in en stor del av den här kategorin unga omsorgsgivare. De artiklar som ingår i studien är alla kritiskt granskade för att hålla en så hög kvalitet som möjligt. Jag har noggrant gått igenom artiklarna för att försäkra mig om att jag på ett korrekt sätt redogjort för resultaten i dem. Jag har också försökt tydliggöra vilka resonemang som är mina respektive artikelförfattarnas.

5. Resultat

5.1 Metoder, informationskällor/studiepopulationer och omsorgsfokus

Sju av artiklarna är baserade på åtta empiriska studier (Charles, Marshall & Stanton, 2011; East & Weisner, 2009; Evans, 2009; Kuperminc, Casey & Jurkovic, 2009; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011; Titzmann, 2012; Walsh, Bar-On, Shulman & Tsur, 2006). Walsh et al. (2006) har baserat sin artikel på två empiriska studier om vilken roll parentifiering får för invandrade ungdomars anpassning till det nya landet. Eftersom studiernas syfte är detsamma har jag valt att referera till dem som en studie i redovisningen av resultatet (se Bilaga 1). Två av studierna är litteraturstudier (Hafford, 2010; Jurkovic et al., 2004). Bland de sju empiriska studierna är tre kvantitativa (Kuperminc et al., 2009; Titzmann, 2012; Walsh et al., 2006), tre kvalitativa (Charles et al., 2011; Evans, 2009; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011) och en är en longitudinell studie där forskarna använt sig av triangulering baserad på en enkät och intervjuer (East & Weisner, 2009). I sex av de sju empiriska studierna använde sig forskarna av snöbollsurval eller någon annan form av icke-slumpmässigt urval. Endast i en studie användes slumpmässigt urval (Titzmann, 2012). I de kvantitativa studierna varierade antalet deltagare mellan 70 – 197, och i de kvalitativa mellan 9 - 20.

Två av de empiriska studierna utgår från studiepopulationer av unga invandrare från f.d Sovjetunionen som jämförs med en kontrollgrupp unga infödda i Israel (Walsh et al., 2006) och i Tyskland (Titzmann, 2012). Fem studier utgår från en studiepopulation/informationskälla av unga mellan 9-18² år som invandrat från; Latinamerika (de flesta från Mexico) till USA (Kuperminc et al., 2009), Mexico till USA (East & Weisner, 2009), Afrika till Storbritannien (Evans, 2011), och från olika länder till Kanada (Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011). I en studie utgör informationskällan vuxna som tidigare i livet varit unga omsorgsgivare (Charles et al., 2001). Tjugo av de totalt 50 deltagarna identifierade sig som invandrade från ett annat land till Kanada, och i artikeln redogörs för resultaten av intervjuerna med dessa tjugo. Två av de sju studierna har kompletterat studiepopulationen/informationskällan av unga; Evans (2011) med mödrar till de unga som intervjuas och med personal från organisationer som stöder HIV-positiva i Storbritannien, och Titzmann (2012) med mödrar till de unga som svarat på enkäten. Vad det gäller de två litteraturstudierna undersöker den ena (Hafford, 2009) situationen för unga omsorgsgivare med invandrarbakgrund generellt, medan den andra (Jurkovic et al., 2004) fokuserar på unga omsorgsgivare som invandrat från Latinamerika till USA.

Vad det gäller tid i det nya landet anger fyra av studierna en vistelsetid på mellan tre och cirka tio år i medeltal (Evans, 2011; Kuperminc et al., 2009; Titzmann, 2012; Walsh et al., 2006). En studie anger att 85 procent av de deltagande unga är födda i Mexiko och övriga i USA, och att en majoritet av deras deltagande mödrar är födda i Mexiko (East & Weisner, 2009). I övriga studier framgår inte vistelsetid i det nya landet (Charles et al., 2011; Hafford, 2010; Jurkovic et al., 2004; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011).

² I en studie (Evans, 2011) är studiepopulationen mellan 9-19 år gamla.

Tre av studierna (Hafford, 2010; East & Weisner, 2009; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011) fokuserar på unga som ger omsorg till syskon/syskonbarn, medan övriga sex undersöker omsorgsgivande hos unga med utländsk bakgrund generellt (Charles et al., 2011; Evans, 2009; Kuperminc et al., 2009; 2011; Titzmann, 2012; Walsh et al. 2006; Jurkovic et al., 2004).

5.2 Positiva konsekvenser av omsorgsgivande

Sex av studierna visar en rad möjliga positiva effekter av omsorgsgivande hos unga invandrare (Charles et al., 2011; Evans, 2011; Hafford, 2010; Kuperminc et al., 2009; Titzmann, 2012; Walsh et al., 2006). Hafford (2010) finner i sin litteraturstudie om unga som tar ett omsorgsansvar om sina syskon att omsorgsgivandet kan bidra till personlig utveckling och kompetens hos de unga invandrarna. I utsatta familjer visar den forskning hon tagit del av att omsorgsgivandet även kan bidra till stabilitet i de dagliga rutinerna och relationerna. Charles et al. (2011), Kuperminc et al. (2009) och Titzmanns (2012) studier visar på liknande resultat. I Charles et al. (2011) studie uppger de vuxna deltagarna med invandrarbakgrund, som tidigare i livet varit unga omsorgsgivare, att omsorgsgivandet bidragit till en rad positiva effekter för dem som individer. Flera ansåg att omsorgsgivandet hade gjort att de mognat, blivit mer oberoende och kunde klara av en mängd saker. Flera kände även en stolthet över att de bidragit med så mycket till sina familjer. I Titzmanns studie (2012) framkommer ett positivt samband mellan instrumentell parentifiering och en positiv utveckling av sociala och kognitiva färdigheter för både infödda och invandrade ungdomar i Tyskland. Även i Kupermincs et al. (2009) studie framgår att omsorgsgivandet har ett positivt samband med kognitiv och social kompetens för de unga som invandrat från Latinamerika till USA, speciellt om ansvaret ägde rum i en kontext av jämlikhet och ömsesidighet inom familjen.

I Evans (2011) och Walshs et al. (2006) studier visar resultaten att de ungas omsorgsansvar hade en positiv påverkan på relationen mellan dem och deras föräldrar. I fallet med de afrikanska aids sjuka mödrarna och deras barn som ingår i Evans studie ansåg familjerna att detta var extra viktigt eftersom de var medvetna om att deras tid tillsammans skulle kunna bli begränsad. I Walshs et al. (2006) studie visar jämförelsen mellan de infödda och invandrade unga i Israel att parentifiering hade en mer positiv effekt på relationerna inom familjen hos de invandrade än de infödda ungdomarna, och att ett gott familjeklimat var en viktig orsak till detta. I ett klimat som kombinerar stöd och respekt för individuell frihet fungerade ungdomar generellt bättre än om klimatet karaktäriserades av konflikt eller kontroll/gränssättande. I den invandrade gruppen i studien liknade familjeklimatet det förstnämnda. De unga invandrade omsorgsgivarna hade här en god relation till båda sina föräldrar, till skillnad från de infödda där relationen var god endast med en av föräldrarna. Det goda familjeklimatet gynnade de invandrade ungdomarnas möjligheter att hantera svåra livshändelser. Genom att ta på sig en roll som tröstare och/eller rådgivare till en förälder uttryckte de unga att de upplevde en slags autonomi och kompetens, och att de också mådde bättre tack vare det. Omsorgsgivandets mer positiva effekt på de ungas relation till sina föräldrar i invandrade än i infödda familjer menar Walsh et al. (2006) skulle

kunna bero på att de unga, när de ser de sociokulturella och ekonomiska utmaningar som deras föräldrar kämpar med i det nya landet, antar en mer ansvarsfull roll i familjen för att på så sätt underlätta för föräldrarna.

5.3 Negativa konsekvenser av omsorgsgivande

Även om omsorgsgivande har visat sig ha flera positiva effekter på unga som invandrat till ett nytt land tillsammans med sina familjer, pekar resultaten i sju av studierna på att omsorgsgivandet också kan ha långtgående negativa konsekvenser (Charles et al., 2011; East & Weisner, 2009; Evans, 2011; Hafford, 2010; Jurkovic et al., 2004; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011; Titzmann, 2012). I flera av studierna framkommer att unga invandrade omsorgsgivarna kände sig annorlunda än sina jämnåriga, att de blivit fråntagna sin barndom, och att de blev socialt isolerade eftersom de hade så lite tid över till annat (Charles et al., 2011; Evans, 2009; Jurkovic et al., 2004; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011). Vidare uppger flera av de invandrade deltagarna i Charles et al. (2011) studie från Kanada att deras roll som omsorgsgivare ofta var förbundet med en känsla av skuld, ilska och hopplöshet. Några angav även att de, trots att de spenderade mycket tid med familjen, kände sig isolerade från den på grund av de omvända rollerna. Effekterna kunde även visa sig långt senare då flera vittnade om att det påverkade relationer till andra i vuxen ålder negativt. Författarna finner att konsekvenserna väldigt mycket liknar de för inhemska unga omsorgsgivare, men att upplevelsen av situationen för den skull inte behöver vara identisk mellan de två grupperna eftersom den invandrade gruppen kan uppleva anpassningssvårigheter som förstärks av rasism, språksvårigheter, skilda kulturella värderingar mm.

Resultaten i fyra av studierna indikerar att ett alltför stort omsorgsansvar kan ha negativ påverkan på hur invandrade unga klarar sin skolgång (East och Weisner, 2009; Evans, 2011; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011). East och Weisners (2009) studie om mexikanska invandrarungdomar som gav omsorg till sina systrars spädbarn visar att skolresultaten påverkades mycket negativt av många timmars omsorgsgivande. Skolfrånvaron var hög, de hade fler disciplinära problem i skolan, och för de äldre ungdomarna visar resultaten på ett lägre engagemang i skolan medan det för flickor även innebar lägre betyg. Om omsorgsgivande dessutom var omgärdat av konflikter upplevde ungdomarna ökad stress, depression och oro. De fick lägre betyg, och flickor även fler disciplinära problem i skolan. Även i Lee och Pacini-Ketchabaws (2011) studie framkommer att ett stort omsorgsgivande av invandrade unga inom familjen kan ha en negativ påverkan på deras skolresultat och sociala liv, i detta fall för flickor som invandrat till Kanada. Omsorgsgivandet medförde att de invandrade flickorna hade svårt att etablera egna kontakter utanför hemmet, och att de hade svårt att delta i fritidsaktiviteter. I Evans (2011) studie uppgav de deltagande invandrade unga att de upplevde att deras skolgång påverkades negativt av omsorgsgivandet. De kunde ibland missa flera dagar, upp till flera månader av studier på grund av att de behövde vara hemma och ta hand om sina aidssjuka mödrar. Likaså finner Hafford (2009) i sin litteraturstudie att omsorgsgivande av yngre syskon visserligen kan bidra till

invandrade ungas positiva utveckling men även till sämre skolresultat och att de får ikläda sig en vuxenroll.

I Titzmanns studie (2012) pekar resultaten på en skillnad mellan invandrade och infödda ungdomar i Tyskland vad det gäller negativa effekter av det emotionella omsorgsgivandet. För den invandrade gruppen gav det emotionella omsorgsgivandet en större känsla av utmattning än för de infödda ungdomarna.

5.4 Betydelsen av familjenormer

Sju av studierna lyfter fram betydelsen av hur värderingar om vad som kan förväntas av barn påverkar omsorgsgivandet i invandrade familjer (Charles et al., 2011; East & Weisner, 2009; Evans, 2011, Hafford, 2010; Jurkovic et al. 2004, Titzmann, 2012; Walsh et al., 2006). I Jurkovic et al. (2004) och Haffords (2010) respektive litteraturstudier framkommer att de empiriska studier och de teoretiska antaganden de tagit del av indikerar att kulturella värderingar, där barn och unga förväntas ta ett omsorgsgivande ansvar, kan bidra till att unga invandrare får ta ett större omsorgsansvar i sina familjer än vad som är fallet för inhemska unga. Detta gäller bland annat unga som ger omsorg till yngre syskon, något som enligt Jurkovic et al., (2004) är högst accepterat i många kulturer. Författarna pekar även på att barn i vissa kulturer anses vara ansvarstagande varelser redan från tidig ålder. Vilka effekter omsorgsgivandet får på de invandrade ungas psykiska välmående och skolresultat finner dock Jurkovic et al. beror på vilken typ av omsorg det gäller och under vilka omständigheter omsorgsgivandet äger rum, snarare än vilka krav de unga känner från familjen att ge omsorg. Hafford (2010) å sin sida finner att familjenormerna enligt forskningen har en skyddande effekt i invandrade familjer. Familjen ger tillhörighet och identitet, både med kärn- och den utvidgade familjen, vilket tar sig uttryck i starka känslor av lojalitet, ömsesidighet och solidaritet dessa familjemedlemmar emellan.

Betydelsen av kulturellt färgade familjenormer kring barns omsorgsansvar framkommer även i flera av de empiriska studierna om invandrade unga omsorgsgivare. Evans (2011) finner i sin intervjustudie om invandrade unga som ger omsorg till sina aidssjuka mödrar att kulturella normer kring ansvar och förväntningar på barnen påverkar hur de unga ger omsorg. Några av de afrikanska mödrarna som deltog i studien framhöll att det i deras kultur fanns förväntningar på att deras barn skulle ta ansvar i familjen. De framhöll också att det i afrikanska familjer anses viktigt att ta hand om sjuka eller handikappade familjemedlemmar inom familjen. Detta underströks av de professionella som deltog i studien och som gav stöd till familjerna. De uppgav att afrikanska familjenormer kring omsorgsgivande ibland krockade med de brittiska välfärdsorganisationernas förväntningar på att kunna ge stöd till familjerna. Detta tillsammans med det stigma som omgärdar sjukdomen minskade möjligheten att få hjälp utifrån. De skilda familjenormerna framhöll deltagarna ibland även kunde skapa spänningar mellan barnen och föräldrarna eftersom barnen i interaktionen med infödda britter konfronterades med ett annat sätt att se på och förstå barns roller. Flera av de afrikanska mödrarna i

studien beklagade att barnen behövde ta ett så stort omsorgsansvar i deras familjer då de ansåg att barnen riskerade att förlora delar av sin barndom.

I East och Weisners (2009) undersökning om ungdomar som invandrat från Mexico till USA framkommer att höga förväntningar från familjen på att de skulle ge omsorg till sina systrars barn gjorde att ungdomarna kände ökad stress och deras skolgång påverkades negativt. De ungdomar som gav mycket omsorg men inte kände av samma förväntningar från familjen påverkades mindre negativt.

Titzmann (2012) och Walsh et al. (2006) jämför förekomsten av omsorgsgivande bland invandrade och infödda unga utifrån teorier om parentifiering. I båda artiklarna baserade på enkätstudier med både invandrade och infödda unga, och i Titzmanns studie även av ungdomarnas mödrar, rapporterade de invandrade unga från f.d Sovjetunionen en högre grad av parentifiering än de infödda unga från Tyskland respektive Israel. Titzmann menar att resultaten stödjer den allmänna föreställningen om att barn tar ett större ansvar i invandrade familjer än i infödda. Både Titzmann och Walsh et al. påpekar dock att det utifrån studiernas resultat inte går att se vilken betydelse kulturella skillnader eller transitionsförändringar har för skillnaden i resultat mellan de två grupperna. Inte heller de invandrade nu vuxna deltagarna i Charles et al. (2011) studie som tidigare i livet varit unga omsorgsgivare ser kulturella normer som avgörande för omsorgsgivandet. De uppger att de kulturella värderingar som fanns kring familjen skiljde sig från inhemska kanadensiska familjernas, och att detta även påverkade deras familjer. De såg dock inte en tydlig koppling mellan sådana kulturellt färgade förväntningar på att ge omsorg som det avgörande, utan menade att det kunde bero på andra eller en kombination av faktorer som t ex. på krav utifrån eller på begränsade resurser inom familjen.

5.5 Betydelsen av social anpassning

Fem studier lyfter fram betydelsen av social anpassning för unga invandrades omsorgsgivande (East & Weisner, 2009; Jurkovic et al. 2004; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011; Titzmann, 2012; Walsh et al., 2006). I två av dessa framkommer att omsorgsgivandet kan påverka de ungas anpassning negativt (East & Weisner, 2009; Jurkovic, et al., 2004). I Jurkovic et al. (2004) litteraturstudie pekar den forskning de tagit del av på att ackulturationsprocessen³ kan utgöra en stressfaktor för latinamerikanska invandrade familjer och dessutom påverka nivån av omsorgsgivande, vilket i sin tur påverkar effekterna av omsorgsgivandet på de unga. Den pekar även på att det hos familjer som befunnit sig i det nya landet en längre tid, och där ackulturationsprocessen hade nått längre än hos andra, var konflikterna mellan barn och föräldrar mer betydande. Jurkovic et al. (2004) finner vidare att i familjer med fler konflikter och där det fanns en känsla av ojämlikhet mellan föräldrar och barn riskerade effekterna att bli negativa, bland annat på de ungas skolgång. Likaså pekar resultaten i East och Weisners (2009) studie på att ett stort omsorgsgivande hade en negativ effekt på anpassningen för

³ Ackulturation är den förändringsprocess där en kultur blir mer lik en annan, eller där en människor genomgår en process där de blir mer lika dem från en annan kultur (<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/acculturation>).

de unga som invandrat från Mexiko till USA. Deras engagemang i skolan, liksom deras skolresultat påverkades negativt, liksom deras möjligheter till fritidsaktiviteter.

Titzmanns (2012) undersöker i sin studie, där han jämför nivån av parentifiering mellan infödda och invandrade unga från f.d Sovjetunionen till Tyskland, vad en skillnad i ackulturationen mellan föräldrar och deras barn kan ha för betydelse för instrumentell och emotionell parentifiering. Studiens resultat visar att parentifiering var särskilt uttalad i familjer där den unge var bättre anpassad till den nya kulturen än deras mödrar. Vid ett större ackulturationsgap rapporterades högre nivå av emotionell parentifiering. Längden på vistelse i det nya landet visade sig också påverka förekomsten av emotionell parentifiering. Ju längre tid i landet, desto färre rapporterade att de varit involverade i emotionell parentifiering.

Resultaten i Walshs et al. (2006) studie pekar dock delvis åt ett annat håll. Här framkommer att relationen mellan de unga och deras föräldrar spelade en större roll för de invandrade än inföddas sätt fungera. Deras omsorgsgivande roll de hade i familjen gjorde att de i högre utsträckning än infödda unga blev kompetenta och självständiga, vilket i sin tur gynnade deras anpassning till samhället. Walsh et al. påpekar dock att resultaten skulle kunna påverkas av hur stor distans det finns mellan den kultur man kommer ifrån med den man kommer till, varför resultaten skulle ha kunnat bli annorlunda för unga omsorgsgivare från ett annat land än f.d. Sovjetunionen. I Lee & Pacini-Ketchabaws (2011) studie om unga flickor, invandrade från olika länder till Kanada, som omsorgsgivare till sina yngre syskon framkommer att i de familjer där pappan ofta var frånvarande eller där båda föräldrarna hade lite kunskap om utbildningssystemet, fick flickorna en viktig roll som 'kulturella översättare' för sina yngre syskon och ibland även för sina föräldrar. På så sätt ansåg de sig kunna underlätta sina föräldrars börda något och bidra till familjens sociala anpassning. Författarna påpekar att förutsättningarna för de olika familjerna i vilka flickorna gav omsorg skiljde sig åt varför man bör vara försiktig med att förenkla och generalisera resultaten i studien.

5.6 Betydelsen av socioekonomiska förhållanden

Betydelsen av socioekonomiska förhållanden på vilken roll barn kan få i invandrade familjer nämns ha betydelse i fyra av studierna (Charles et al., 2011; East & Weisner, 2009; Evans, 2011; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011). Deltagarna i Charles et al. (2011) studie om unga invandrade omsorgsgivare i Kanada nämner ekonomiska förhållanden i familjen som en av anledningarna till varför de gav omsorg i familjen under sin barndom. Då föräldrarna behövde arbeta långa dagar fick de ta ett stort ansvar för att familjen skulle fungera, ibland ett så stort omsorgsansvar att de fungerade som en förälder. Även om inte ekonomiska förhållanden är något som de deltagande flickorna invandrade till Kanada i Lee & Pacini-Ketchabaws (2011) studie framhåller som en faktor, drar författarna slutsatsen att det faktum att föräldrarna var tvungna jobba gjorde att flickorna måste rycka in och ta ansvar för familjen. Resultaten i Evans (2011) studie visar även de att ekonomiska förhållanden har betydelse för omsorgsgivandet hos de invandrade unga. De aidsjuka mödrar som nyss invandrat till Storbritannien hade låg inkomst

på grund av de inte ännu funnit något arbete och dessutom var ensamstående föräldrar angav att pressen på dem att skapa ett ordentligt hem för sina barn, t ex. att ha råd att betala räkningar, köpa kläder och näringsrik mat etc., tillsammans med sjukdomen och en brist på alternativ omsorg, underminerade deras möjligheter att ta ett ordentligt föräldraansvar vilket bidrog till att barnen fick ta ett större omsorgsansvar.

East & Weisner (2009) tar inte upp socioekonomiska förhållanden som en specifik faktor för ungas omsorgsgivande i invandrade familjer, men framhåller att alla deltagarna i deras studie kommer från familjer med låg inkomst vilket betyder att resultaten i studien reflekterar situationen för en särskild socio-ekonomisk (och invadrar-) grupp.

5.7 Betydelsen av kön

I alla utom en (Walsh et al., 2006) av de sju empiriska studierna framgår att alla eller en majoritet av de invandrade unga som deltog i studierna var av kvinnligt kön. I fem av de nio studierna framkommer även att kön har betydelse för omsorgsgivande i invandrade familjer (East & Weisner, 2009; Evans, 2011; Jurkovic et al. 2004; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011; Walsh et al., 2006). East och Weisners (2009), Jurkovic et al. (2004) och Walshs et al. (2006) studier pekar på att invandrade flickor får ta ett större omsorgsansvar än invandrade pojkar. I Walshs et al. (2006) studie framkommer att flickor i högre utsträckning än pojkar, både i invandrade och infödda familjer i Israel, tenderade att ta på sig en föräldralik roll i familjen. Likaså indikerar resultaten i East och Weisners (2009) studie om mexikanska unga omsorgsgivare i USA att flickorna ger mer omsorg än pojkarna.

I Evans (2011) studie framgår att deltagarna såg de invandrade flickornas del i hushållsarbetet, liksom i att ta hand om en aidsjuk familjemedlem, som något naturligt för deras socialisationsprocess, i större utsträckning än för pojkar. Dessutom uppgav mödrarna att de föredrog att flickorna var de som tog hand om den mer intima omsorgen av dem. I uppgifter som låg utanför hemmet, t ex. i relation till skolan eller sjukvården, visar resultaten inte på någon skillnad mellan invandrade pojkar och flickor. Mödrarna i studien betraktade möjligheterna att röra sig ute olika för pojkar och flickor. Medan de var bekymrade över pojkarnas begränsade möjligheter att komma ut, ville de gärna ha kontroll över vad flickorna gjorde utanför hemmet. Detta tolkar Evans som knutet till genusnormer om flickors roll som omsorgsgivare, och pojkars behov av och rätt till frihet. Hon menar vidare att genusnormer dock inte behöver vara det enda som har betydelse för att det främst är de unga invandrade flickorna som blir unga omsorgsgivare, utan att andra faktorer som hur familjekompositionen ser ut eller att det finns en brist på andra alternativ kan vara väl så avgörande.

I Lee och Pacini-Ketchabaws (2011) studie om omsorgsgivande bland invandrade flickor i Kanada uppgav deltagarna att det var de äldsta flickorna i familjerna, och särskilt de som blivit uppfostrade både i det gamla och nya landet, som ofta fick ta ett föräldralikt ansvar för att socialisera in sina syskon i den nya kulturen, men utifrån en kontext där ursprungslandets värderingar fanns närvarande. Författarna framhåller att till skillnad från en del annan forskning som patologiserar invandrade

flickors ansvar i hemmet, visar denna studie att flickorna inte såg sig själva som offer utan som att deras omsorgsgivande bidrog till någonting bra och att detta med att ta hand om yngre syskon endast var en del av deras identitet.

5.8 Betydelsen av ålder

I fem av studierna framkommer att ålder har betydelse för invandrade ungas omsorgsgivande (East & Weisner, 2009; Evans, 2011; Jurkovic et al., 2004; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011; Titzmann, 2012). Jurkovic et al. (2004) finner att befintlig forskning pekar på att ungas möjligheter att ge omsorg till familjemedlemmar ökar med stigande ålder, vilket är något som föräldrar ibland utnyttjar och som barn i sin lojalitet gentemot familjen accepterar när familjen är i sådant behov. Flertalet av de deltagande invandrade unga i Evans studie (2011) uppgav att de hade börjat ge omsorg till sina aids sjuka mödrar runt 10-årsåldern. Allteftersom de blev äldre ökade deras uppgifter i komplexitet och ansvar, vilket inte alltid överensstämde med den mognad barnen hade och därför skapade oro hos dem. Även åldersordningen bland syskonen hade en påverkan på nivån på omsorgsansvar, där de äldre syskonen fick ta ett större ansvar i egenskap av att vara äldst. Detta bekräftas av det som framkommer i East & Weisners (2009) studie om mexikanska unga omsorgsgivare i USA, där resultatet pekar på ett positivt samband mellan ålder och omfattningen av omsorgsgivande. I Titzmanns (2012) studie visar resultaten på ett positivt samband mellan ålder och instrumentell parentifiering både hos invandrade och infödda unga i Tyskland. Vad det gäller emotionell parentifiering rapporterade äldre invandrade ungdomar och invandrade flickor en något högre nivåer av emotionell parentifiering än yngre ungdomar och flickor med motsvarande bakgrund.

Lee och Pacini-Ketchabaw (2011) finner i sin studie från Kanada att invandrade unga flickors omsorgsgivande delvis avgörs av hur far- och morföräldrars möjligheter till omsorgsgivande i familjen ser ut. Om de vuxna var otillgängliga tillföll omsorgsgivandet istället på den äldsta dottern i familjen. Om den äldste dottern inte var tillräckligt gammal kunde en manlig familjemedlem temporärt ta den rollen till dess att flickan var tillräckligt gammal.

5.9 Anpassat socialt stöd

Sex av studierna ger förslag på strategier för att möta de behov hos unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund som framkommer i studiernas resultat (Charles et al., 2011; East & Weisner, 2009; Evans, 2011; Hafford, 2010; Jurkovic et al., 2004). Flera av dessa lyfter fram de specifika omständigheter som berör invandrade unga omsorgsgivare specifikt, och som handlar om invandringen och anpassningen till det nya landet liksom de kulturella familjenormer som kan påverka barns roller och ansvar inom familjen. Hafford (2009) och Jurkovic et al. (2004) lyfter i sina respektive litteraturstudier fram vikten av att yrkesverksamma som möter invandrade barn och unga har kunskap om de potentiella skydds- och riskfaktorer, exempelvis en känsla av lojalitet och sammanhang respektive ökad stress och skolfrånvaro, som omsorgsgivandet kan medföra hos unga med utländsk bakgrund. Hafford ger förslag på olika strategier som kan integreras i den befintliga välfärden som rör barn

samtidigt som barnens säkerhet kan säkerställas. Dessa strategier handlar om att fokusera på kulturellt färgade föreställningar om barns ansvar i familjer, att ge utbildning till yrkesverksamma om invandrade unga omsorgsgivares situation, att arbeta tillsammans med familjerna, och att hålla syskon tillsammans vid placeringar utanför hemmet. Genom att implementera dessa strategier menar Hafford att möjligheterna för att göra kultursensitiva bedömningar i interventioner som riktar sig mot barn och i utvärderingarna av dessa ökar. Jurkovic et al. (2004) lyfter fram vikten av utbildning till invandrade föräldrar om vilka konsekvenser ett för stort omsorgsansvar kan medföra för unga inom familjen, och menar att detta skulle främja latinamerikanska ungdomars skolanpassning.

Även Charles et al. (2011) pekar på att situationen för invandrade och infödda unga omsorgsgivare visserligen liknar varandra men att erfarenheter av att vara invandrare i det kanadensiska samhället som inbegriper t ex. rasism, motsägelsefulla kulturella värderingar, språksvårigheter, skillnader i utbildning, gör att situationen för dem är annorlunda. Författarna menar att det finns risk för att ett stort omsorgsgivande hos unga invandrare ska påverka deras skolresultat negativt och därmed även de ungas intellektuella och känslomässiga utveckling om deras situation inte uppmärksammas. Författarna menar vidare att det är viktigt att inte endast se ungas omsorgsgivande utifrån ett patologiserande perspektiv där de unga är fångade i en olämplig situation, utan istället som att de hamnat i en ovanlig roll i sina familjer. Då borde det gå att utveckla strategier för att möta behoven hos alla unga omsorgsgivare, strategier som är tillräckligt flexibel för att uppmärksamma de unika kulturella omständigheterna specifikt hos unga omsorgsgivare med invandrarbakgrund.

I Evans (2011) studie uppger de afrikanska familjerna att de fått stöd från frivilligorganisationer specialiserade på HIV eller på den afrikanska gruppen, och att detta skapat en känsla av gemenskap med andra afrikanska invandrare. Evans menar att denna gemenskap inte är lika framträdande för HIV-smittade inhemska familjer som därmed riskerar att vara mer isolerade, inte minst på grund av det stigma som omger sjukdomen. Därför behöver en allmän familjeorienterad service utformas som erkänner den specifika dynamik som omgärdar ungas omsorgsgivande med olika bakgrund vad det gäller HIV.

Lee och Pacini-Ketchabaw (2011) lyfter å sin sida fram de omsorgsgivande flickornas viktiga bidrag till sina invandrade familjers anpassning till det nya samhället. De menar att beslutsfattare liksom de som arbetar med dessa grupper i Kanada behöver en ökad förståelse för den praxis av omsorgsgivande syskon emellan i invandrade familjer och vilka konsekvenser den kan få för att bättre kunna stödja de unga omsorgsgivande flickorna i utan att reducera dem till stereotyper och karikatyrer.

6. Analys

I analysen av studiernas innehåll och resultat har jag utgått från studiens två frågeställningar. I det första avsnittet analyserar jag eventuella skillnader i på vilket sätt förhållandena för unga omsorgsgivare med olika bakgrund beskrivs utifrån de resultat som sammanställts, och i det andra analyserar jag hur vi kan förstå dessa skillnader utifrån ett kunskapssociologiskt perspektiv, där relationen mellan makt och kunskap också diskuteras. Eftersom det som framkommer i studierna om unga omsorgsgivare generellt även kan innefatta invandrade unga omsorgsgivare kan vissa av de skillnader i den jämförelse jag gör vara något skev eftersom det inte framgån i de studier vilken/vilka kategori/-er omsorgsgivare som åsyftats. De skillnader som redovisas ska därför främst ses som ett sätt att tydliggöra eventuella skillnader i hur unga omsorgsgivare med olika bakgrund beskrivs, snarare än som faktiska skillnader i de förhållanden som omnämns.

6.1 Skillnader i kunskapen mellan omsorgsgivare med olika bakgrund

6.1.1 Omsorgsgivandets konsekvenser

Vad det gäller beskrivningen av konsekvenser av ungas omsorgsgivande är det ingen större skillnad mellan studier om unga omsorgsgivare generellt och studierna om invandrade unga omsorgsgivare. Konsekvenserna beskrivs i stort sätt vara desamma och anges bero på vilken grad och typ av omsorgsgivande det handlar om och på hur relationerna i familjen ser ut. Det studier om invandrade unga omsorgsgivare indikerar är att instrumentellt omsorgsgivande kan ha en mer positiv effekt på invandrade än infödda unga (Walsh et al., 2006), men att emotionellt omsorgsgivande kan påverka invandrade unga omsorgsgivare mer negativt än infödda unga omsorgsgivare (Titzmann, 2012). Det framgår även att omsorgsgivandet kan fungera som en skyddsfaktor för unga som invandrat till ett nytt land och som därmed befinner sig i en mer utsatt position (Hafford, 2010).

6.1.2 Betydelsen av kulturella värderingar

I en majoritet av studierna om invandrade unga omsorgsgivare får betydelsen av kulturella värderingar ett stort utrymme; hur kulturellt färgade familjenormer påverkar mängden omsorgsgivande, i vilket utsträckning omsorgsgivandet är en genusfråga, och hur skillnader i kulturella värderingar mellan ursprungs- och mottagarlandet påverkar den sociala anpassningen för de invandrade familjerna. I studierna framgår att höga förväntningar på barn i invandrade familjer kan göra att de får ta ett större ansvar än i inhemska familjer (Evans, 2011; Jurkovic et al., 2004), och att kulturellt färgade familjenormer också kan fungera som en risk- respektive skyddsfaktor (East & Weisner, 2009; Hafford, 2011). I några av studierna poängteras dock att det inte går att utröna vilken betydelse kulturellt färgade familjenormer har i förhållande till andra faktorer på invandrade ungas omsorgsgivande och effekterna av det (Charles et al., 2011; Evans, 2011; Titzmann, 2012; Walsh et al., 2006), och att invandrade föräldrar inte nödvändigtvis ser ett stort omsorgsansvar hos sina barn som något positivt, utan något som kan komma att påverka barnen negativt (Evans, 2011).

I studier om unga omsorgsgivare oavsett bakgrund anges kön ha en stor betydelse. I studierna om invandrade unga omsorgsgivare framkommer att flickor i större utsträckning än pojkar är de som i invandrade familjer tenderar att ta på sig en omsorgsgivande roll i familjen (East och Weisner, 2009; Evans, 2011; Jurkovic et al., 2004; Lee & Pacini-Ketwchabaw, 2011; Walsh et al., 2006). Evans (2011) finner också att detta kan ses som en naturlig del i flickornas socialiseringsprocess och roll som omsorgsgivare i större utsträckning än för pojkar som istället anses ha behov av aktiviteter utanför familjen. Detta behöver dock inte betyda att flickorna nödvändigtvis ser sig som offer, utan att det kan tillföra något positivt till flickorna och deras familjer (Lee & Pacini-Ketchabaws, (2011).

De olika studierna om invandrade unga omsorgsgivare har lite olika infallsvinklar på hur den sociala anpassningen påverkar omsorgsgivandet för unga i invandrade familjer. Dels kan ackulturationsprocessen i sig utgöra en stressfaktor och påverka mängden omsorgsgivande bland invandrade unga (Jurkovic et al., 2004), och dels kan en skillnad i ackulturation mellan barn och föräldrar bidra till en ökning i emotionell parentifiering hos unga invandrare (Titzmann, 2012). Det framgår också att de som befunnit sig längre i landet inte drabbas av emotionell parentifiering i lika stor utsträckning som mer nyanlända (ibid). Lee och Pacini-Ketchabaw (2011) finner även att barn kan ha en viktig roll i att hjälpa övriga familjen i anpassningen till det nya samhället genom att ta/få rollen som "kulturella översättare" av den nya kulturen, och Walsh et al. (2006) att omsorgsgivande kan ha en positiv inverkan på anpassningen till det nya landet eftersom de invandrade unga genom att ta på sig ett sådant ansvar blir mer kompetenta och självständiga. Det är således ingen entydig bild som framkommer i studierna om invandrade unga omsorgsgivare om hur och i vilken grad kulturella värderingar påverkar omsorgsgivande hos invandrade unga specifikt, men *att* den har betydelse är tydligt enligt resultaten. Faktorer såsom distans mellan ursprungs- och mottagarland liksom den tid man befunnit sig i det nya landet skulle kunna tänkas spela roll för den sociala anpassningen och ungas omsorgsgivande i invandrade familjer, men detta finns inte med som faktorer i någon av studierna om invandrade unga omsorgsgivare.

I studier om unga omsorgsgivare generellt nämns kulturella värderingar enbart för att beskriva de utmaningar som kan finnas för invandrade familjer i och med anpassningen till en ny kultur och där detta kan medföra att unga i invandrade familjer utgör en riskgrupp för omfattande omsorgsgivande (Renzaho et al., 2011; Haugland, 2006). Vad det gäller betydelsen av kön framgår även i studier om unga omsorgsgivare generellt att en majoritet av de som ger omsorg är flickor, att de som emottar omsorgen oftast är mödrar (Becker, 2015), och att ett stort omsorgsgivande ofta ärvs över generationsgränser från moder till dotter (Haugland, 2006). Betydelsen av kön får dock inte lika stort utrymme i de studier jag tagit del av om unga omsorgsgivare generellt.

6.1.3 Betydelsen av socio-ekonomiska förhållanden

Socio-ekonomiska förhållanden i invandrade familjer lyfts fram som en faktor av viss betydelse för de unga invandrarnas omsorgsgivande i några av studierna om invandrade unga omsorgsgivare, och då som en konsekvens av eller i kombination med invandringen till ett nytt land. Det faktum att

föräldrarna arbetar långa dagar utanför hemmet för att få ekonomin att räcka till gör att barnen måste ta ett stort ansvar i familjen för att de ska fungera (Charles et al., 2011; Evans, 2011; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011). Dessutom konstaterar East och Weisner (2009) att alla deltagarna i deras studie kommer från familjer med låg inkomst, vilket gör att resultaten reflekterar situationen för en särskild socio-ekonomisk grupp. Även om detta inte diskuteras i någon av de andra studierna om invandrade unga omsorgsgivare gör det faktum att studiepopulationerna/informationskällorna utgår från ett bekvämlighetsurval att detta kan vara något som gäller för flera av studierna.

Trots att socio-ekonomiska förhållanden inte får så mycket utrymme i materialet, ges det ändå större betydelse för unga omsorgsgivare i invandrade familjer än i studier om unga omsorgsgivare generellt, där det som nämns är att omsorgsgivande bland unga kan ske både i rika och fattiga familjer (Leadbitter, 2006) och att barn i en situation där de är sammanboende med endast en av föräldrarna kan hamna i ett stort omsorgsgivande (Becker, 2015; Nordenfors & Melander, 2016), vilket implicit skulle kunna innebära sämre ekonomiska resurser än i en familj med två vuxna. Utöver detta är det inte något som tas upp i studierna om unga omsorgsgivare generellt.

6.1.4 Betydelsen av ålder

I studierna om invandrade unga omsorgsgivare liksom i studier om unga omsorgsgivare generellt framgår att omsorgsansvaret ökar med stigande ålder (Becker, 2015; East & Weisner, 2009; Evans, 2011; Jurkovic et al., 2004; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011; Titzmann, 2012). Varken studierna om invandrade unga omsorgsgivare eller de om unga omsorgsgivare generellt har dock i någon större utsträckning undersökt hur omsorgsgivandet påverkar barn i olika åldrar. I studierna om unga omsorgsgivare generellt framkommer att omsorgsgivande kan starta i väldigt unga år, ibland redan vid fem år (Becker, 2015), och att risken för destruktiv parentifiering är större för yngre barn då de löper risk att genomföra omsorgsuppgifter som inte är anpassade till deras ålder och mognad (Haugland, 2006). Endast i en av studierna om invandrade unga omsorgsgivare lyfts konsekvenser i förhållande till ålder fram och då att emotionell parentifiering ökar ju äldre de invandrade barnen blir, återigen inte minst för flickor (Titzmann, 2012).

6.1.5 Unga omsorgsgivare och parentifiering

Utifrån de studier jag tagit del av verkar det finnas en tendens att fokusera på parentifiering när det gäller unga omsorgsgivare oavsett bakgrund. I de studier som beskriver situationen för unga omsorgsgivare generellt lyfts risken för parentifiering upp, och det framgår att yngre barn löper större risk för destruktiv parentifiering än äldre och att parentifiering tenderar att gå i arv mellan generationer (Haugland, 2006). Även om positiva konsekvenser av parentifiering lyfts fram i studier om unga omsorgsgivare oavsett bakgrund, är utgångspunkten både i begreppet/teorin som sådan och i studierna att ett parentifierat familjemönster innebär ett stort omsorgsansvar för de unga som riskerar att få negativa konsekvenser för dem. Vad det gäller relationen mellan invandring och parentifiering utgår två av studierna om invandrade unga omsorgsgivare från teorier om parentifiering för att undersöka

mängden omsorgsgivande hos invandrade respektive infödda unga (Titzmann, 2012; Walsh et al., 2006), medan andra inte lika tydligt skriver ut att så är fallet men där resultaten pekar på att unga får ta ett föräldralikt ansvar (Charles et al., 2011; Evans, 2011; Hafford, 2009; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011). I Titzmanns (2012) och Walshs et al. (2006) framkommer att det också fanns en skillnad i hur omsorgsgivande påverkade invandrade respektive infödda omsorgsgivare och att de invandrade unga omsorgsgivarna gav en större mängd omsorg än de infödda. Det framkommer även att invandrade unga kan vara extra sårbara för destruktiv parentifiering (Titzmann, 2012).

6.1.6 Anpassning av socialt stöd

Vad det gäller socialt stöd till unga omsorgsgivare finns det både likheter och tydliga skillnader mellan studier om unga omsorgsgivare generellt och studierna om invandrade unga omsorgsgivare. En majoritet av de studier som beskriver behovet av stöd till gruppen unga omsorgsgivare oavsett bakgrund lyfter fram vikten av att inom offentlig skola och social service uppmärksamma barn som omsorgsgivare för att på så sätt synliggöra deras behov (Beckman, 2015; Charles et al., 2011; Evans, 2011; Hafford, 2010; Jurkovic et al., 2004; Näsman et al., 2015). Det som tydligt skiljer studier om unga omsorgsgivare generellt från studierna om invandrade unga omsorgsgivare är att de förstnämnda tenderar att lyfta fram behovet av tydliga lagar och regler för att möta behovet hos den här gruppen (Becker, 2015; Näsman et al., 2015) medan fokus i studierna om invandrade unga omsorgsgivare snarare ligger på vikten av ett kultursensitivt bemötande och kulturanpassade interventioner (Charles et al., 2011; Hafford, 2010; Jurkovic et al., 2004; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011).

6.2 Hur kan vi förstå dessa skillnader?

Utifrån ett kunskapssociologiskt perspektiv utgör kunskap en social verklighet som manifesteras och förmedlas genom olika former av talad och skriven text (McCarthy, 1996). I det här fallet handlar det om den verklighet som manifesteras och förmedlas i forskningen om unga omsorgsgivare med olika bakgrund. Till skillnad från studier om unga omsorgsgivare generellt tenderar studierna om invandrade unga omsorgsgivare att fokusera på invandrarfamiljernas kulturellt färgade familjenormer som ibland krockar med mottagarlandets, och hur det påverkar invandrade unga omsorgsgivare. Visserligen anges andra faktorer såsom socio-ekonomiska förhållanden ha viss betydelse för ungas omsorgsgivande i invandrade familjer (Charles et al., 2011; Evans, 2011; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011), men detta får endast ett relativt begränsat utrymme i studierna.

Flera av studierna om invandrade unga omsorgsgivare beskriver hur de invandrade unga och deras familjer inte bara har familjenormer som skiljer sig från dem i mottagarlandet, utan att det är en utsatt grupp som ofta kämpar med en rad utmaningar vid etableringen i och anpassningen till det nya samhället (Charles et al., 2011; Evans, 2011; Jurkovic et al., 2004; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011; Titzmann, 2012). Studierna, både vad det gäller invandrade- och unga omsorgsgivare generellt, visar också att omsorgsgivandet till största delen utförs av flickor (Becker, 2015; East och Weisner, 2009; Evans, 2011; Haugland, 2006; Jurkovic et al., 2004; Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011; Walsh et al., 2006). Det faktum att det är en genusfråga får dock ett större utrymme i studierna om invandrade unga

omsorgsgivare än i studier om unga omsorgsgivare generellt. Studierna om invandrade unga omsorgsgivare kan på det här sättet sägas förmedla en förståelse av invandrade familjer som (oavsett etnisk tillhörighet) att de utgör en grupp med andra kulturella värderingar än de i majoritetssamhället. Utgångspunkten är att detta bör kunna ha en avgörande betydelse för hur de invandrade unga omsorgsgivarnas utveckling och socialisering påverkas och där de i större utsträckning än infödda unga omsorgsgivare anses kunna utgöra en riskgrupp för konsekvenserna av en stor mängd omsorg, inte minst då det tar över föräldrarnas uppgifter och ansvar. Denna syn på unga omsorgsgivarna i invandrade familjer kommuniceras vidare till serviceinstitutioner såsom skolor och socialtjänst, som författarna föreslår bör fokusera på ett kultursensitivt bemötande och kulturanpassade interventioner för att kunna möta de invandrade unga omsorgsgivarnas behov (Charles et al, 2011; Hafford, 2010, Jurkovic et al., 2004; Lee & Pacini-Ketwchabaw, 2011).

Kunskap har en politisk dimension på så sätt att den kunskap som produceras utgår från olika aktörer som har olika och ibland motstridiga syften. I Lukes perspektiv på makt gäller det att se hur det som ligger på dagordningen har konstruerats för att få syn på en eventuell maktobalans, och han anser också att makt utövas genom att kontrollera vilken kunskap som produceras (Lukes, 2005, refererad i Cornwall & Gaventa, 2008). I Foucaults syn på makt existerar den snarare genom agerande än att den utövas av en grupp över en annan (Cornwall & Gaventa, 2008; Giddens & Sutton, 2014).

Studierna om invandrade unga omsorgsgivare förmedlar att de invandrade familjerna av majoritetssamhället kategoriseras som en ”annan grupp” och där de invandrade unga omsorgsgivarna som en konsekvens har andra behov än unga omsorgsgivare generellt. Den kunskap som konstrueras på det här sättet visar på en maktobalans mellan majoritetssamhället och den invandrade gruppen. Detta kan också bidra till att ge en alltför ensidig bild av invandrade unga omsorgsgivare som utsatta och maktlösa offer som löper risk att påverkas negativt. Som sådana kan de unga invandrade omsorgsgivarna och deras familjer anses ha en begränsad möjlighet både att ändra sin egen situation på det sätt de försöker lösa sin situation inom familjen istället för att be om hjälp utifrån, och att påverka hur den beskrivs av andra. Denna kunskapsbild nyanseras dock i ett par av studierna om invandrade unga omsorgsgivare som visar att omsorgsgivandet kan ha en mer positiv effekt på invandrade än infödda unga (Walsh et al., 2006) och att de unga som ger omsorg inte alls behöver se sig som offer utan att de upplever det som positivt att de kan bidra till sina familjer (Lee & Pacini-Ketchabaw, 2011).

För att en kategori ska existera krävs det enligt McCarthy (1996) att den först har tänkts ut, forskats kring och förmedlats till andra. Det faktum att invandrade unga omsorgsgivare är en grupp i samhället som fram till nu varit relativt osynlig och som det finns begränsad forskning om (Charles et al., 2011; Nordqvist et al., 2016) skulle kunna bero på att invandrade unga omsorgsgivare så här långt inte betraktats som en specifik kategori, utan som en del av kunskapsområdet unga omsorgsgivare generellt. Genom att identifiera unga omsorgsgivare i invandrade familjer som en egen kategori, skulle forskningen kunna ta fart och kunskapen om den här gruppen därmed bli mer nyanserad och kulturvarierad.

7 Slutsatser och diskussion

7.1 Slutsatser utifrån studiens frågeställningar

En majoritet av studierna om invandrade unga omsorgsgivare fokuserar på betydelsen av kulturellt färgade familjenormer och hur det påverkar anpassningen till ett nytt land, den mängd omsorg unga ger, flickors respektive pojkars omsorgsgivande och vilka konsekvenser detta kan få för unga omsorgsgivare i invandrade familjer. I studier om unga omsorgsgivare generellt nämns kulturella värderingar enbart för att beskriva de utmaningar som kan finnas för invandrade familjer i och med anpassningen till en ny kultur, och att detta kan medföra att unga i invandrade familjer utgör en riskgrupp för omfattande omsorgsgivande. I några av studierna om invandrade unga omsorgsgivare indikerar resultaten att det kan finnas andra faktorer såsom socio-ekonomiska förhållanden som kan vara avgörande för att invandrade unga ger omsorg, men detta får ett mycket begränsat utrymme. Det får dock ett större utrymme här än i studier om unga omsorgsgivare generellt där sådana faktorer inte diskuteras i någon större utsträckning. Att det oftast är flickor, och dessutom de äldsta flickorna i familjerna, som ger omsorg nämns i studier om unga omsorgsgivare oavsett bakgrund, men i studier i materialet får betydelsen av kön större utrymme än i studier om unga omsorgsgivare generellt.

Betoningen på betydelsen av kulturellt färgade familjnormer i studier om invandrade unga omsorgsgivare får implikationer för hur författarna föreslår att stödet till den här gruppen bör utformas och där vikten läggs vid ett kultursensitivt bemötande och kulturanpassade insatser för att kunna möta den här gruppens behov. Detta skiljer sig från studier om unga omsorgsgivare generellt som istället lyfter fram behovet av tydliga lagar och regler för att möta behovet hos unga omsorgsgivare.

I studier om unga omsorgsgivare oavsett bakgrund används ofta teorier om parentifiering, primärt för att undersöka de risker som kan finnas med omsorgsgivandet. I studierna om invandrade unga omsorgsgivare undersöks relationen mellan aspekter av invandring och parentifiering, och det finns vissa indikationer i materialet på att invandrade unga omsorgsgivare ger en större mängd omsorg än infödda unga och att unga invandrade kan vara extra sårbara för destruktiv parentifiering. I övrigt pekar resultaten i några av studierna snarare på att omsorgsgivande kan ha en mer positiv effekt på invandrade än infödda unga, och att de kan fungera som en skyddsfaktor.

I studierna om invandrade unga omsorgsgivare kategoriseras de invandrade familjerna som en ”annan grupp” skild från dem i majoritetssamhället. En grupp som kämpar med en rad utmaningar vid etableringen i det nya samhället, och där en majoritet av de unga omsorgsgivarna är flickor. Som en konsekvens beskrivs också invandrade unga omsorgsgivare ha delvis andra behov än unga omsorgsgivare generellt. Den kunskap som konstrueras och förmedlas på det här sättet visar på en maktobalans mellan majoritetssamhället och gruppen invandrare. Den bild som förmedlas riskerar också att påfallande ensidigt beskriva invandrade unga omsorgsgivare som inte bara annorlunda, utan även utsatta och maktlösa offer som löper risk att påverkas negativt av den omsorg de ger i sina

familjer. Som sådana kan de anses ha en begränsad möjlighet både att ändra sin egen situation och att påverka hur den beskrivs av andra.

Invandrade unga omsorgsgivare betraktats i dagsläget inte som en specifik kategori utan som en del av kunskapsområdet unga omsorgsgivare generellt. Genom att lyfta fram unga omsorgsgivare i invandrade familjer som en kategori skulle forskningen kunna ta fart och kunskapen om den här gruppen därmed bli mer nyanserad och kulturvarierad. Detta skulle i sin tur kunna bidra till en förståelse för den här gruppens speciella förutsättningar, men utan att behandla den som en homogen grupp med andra behov än invandrade unga omsorgsgivare generellt.

7.2 Diskussion

Den här litteraturstudien har syftat att analysera forskningen om unga omsorgsgivare med fokus på de med utländsk bakgrund. Studiens resultat visar att även om det finns flera likheter i hur situationen för unga omsorgsgivare oavsett bakgrund beskrivs finns det också skillnader. En sådan skillnad är den betydelse kulturellt färgade familjenormer får i materialet och hur skillnader i kulturella värderingar mellan ursprungs- och mottagarlandet påverkar omsorgsgivande bland invandrade unga. Att på det här sättet beskriva situationen för unga omsorgsgivare med utländsk bakgrund som annorlunda än den för unga omsorgsgivare generellt påverkar också hur författare till studierna om invandrade unga omsorgsgivare föreslår att stödet från skola och sociala myndigheter ska utformas och anpassas till den här gruppen, och där fokus ligger på ett kultursensitivt bemötande och kulturanpassade interventioner.

Det sätt på vilket invandrade unga omsorgsgivare porträtteras visar utifrån ett kunskapssociologiskt perspektiv på en maktobalans mellan majoritetssamhället och gruppen invandrare, där de invandrade familjerna i materialet kategoriseras som tillhörande en "annan grupp", oavsett etnisk tillhörighet, som skiljer sig från dem i majoritetssamhället. Detta gör att det i min mening finns tendens att kulturalisera den här gruppen unga omsorgsgivare, dvs. att beskriva omsorgsgivandet som ett resultat av deras kultur och nationalitet. Att det här skulle kunna vara en social konstruktion som går igen även i det praktiska sociala arbetet bekräftas av annan forskning som visar att det inom socialt arbete, åtminstone i Sverige, finns en benägenhet att kulturalisera utlandsfödda och deras levnadsvillkor (se t ex. Eliassi, 2015; Nordqvist et al., 2016; Sand, 2012). Exempelvis Eliassi (2015), som analyserat hur invandrade familjer konstrueras som kulturellt annorlunda i den svenska välfärdsstaten, beskriver det sätt på vilket socialarbetare i Sverige betraktar invandrade familjer som "de andra" och därmed definierar, namnger och delar befolkningen i "oss" och "dem", vilket skapar hierarkier och berättigar ojämlika maktförhållanden mellan olika grupper i samhället. Hon menar också att en alltför stor fokusering på kultur för att förklara beteenden hos invandrade klienter kan göra att man inom socialt arbete riskerar att bortse från andra viktiga faktorer såsom fattigdom, arbetslöshet, och etnisk diskriminering då man formulerar vilka interventioner som ska sättas in. Även detta är förenligt med det som framkommer i studierna om invandrade unga omsorgsgivare. Socioekonomiska förhållanden anges visserligen ha betydelse, men det får här ett begränsat utrymme.

I studier om unga omsorgsgivare oavsett bakgrund beskrivs ofta en situation där unga tagit över en del av föräldrarnas ansvar och uppgifter, och att det finns forskning som pekar på att en hög grad av omsorg kan leda till negativa effekter på deras utveckling. I studierna om invandrade unga omsorgsgivare framkommer att så ofta är fallet, och det framgår också att invandrade unga omsorgsgivare får ta ett större omsorgsansvar än infödda unga (Titzmann, 2012; Walsh et al., 2006). Även om positiva konsekvenser av parentifiering lyfts fram är utgångspunkten ofta att identifiera risker. Kanhända är en bidragande orsak till detta att parentifiering var det tidigaste och mest använda begreppet för barn med stort omsorgsansvar (Haugland, 2006), och att det användes i sammanhang där familjer hade allvarliga problem med exempelvis psykisk sjukdom, drogproblem, eller föräldrarna var skilda eller hade ett konfliktfyllt förhållande (Titzmann, 2012). Det sätt på vilket studierna om invandrade unga omsorgsgivare undersöker parentifiering som en risk i samband med invandring skulle kunna tolkas som att författarna tenderar att uppfatta de invandrade familjernas kulturellt färgade familjenormer och utmaningar i den sociala anpassning i mottagarlandet som möjliga allvarliga problem att jämföra med sjukdom och drogproblem etc.

Något annat som tydligt framträder i studier om unga omsorgsgivare oavsett bakgrund är att omsorgsgivande är en genusfråga, där flickor och mödrar anges vara de som framför allt ger och tar emot omsorg i hemmet. I studierna om invandrade unga omsorgsgivare finns en tendens att koppla ihop detta med annorlunda kulturella värderingar i invandrade familjer. Även här kan en parallell dras till hur Eliassi (2015) menar att man inom socialt arbete i Sverige ofta beskriver hur invandrade kvinnor och barn upplever en krock mellan olika system, där det svenska anses utgöra ett modernt och individualiserat system medan invandrare anses tillhöra ett traditionellt system baserat på kulturella hinder och kollektivt förtryck. Den kunskap som produceras och förmedlas på det här sättet i studierna om invandrade unga omsorgsgivare kan bidra till att ge en ensidig bild av invandrade unga omsorgsgivare som utsatta och maktlösa offer som löper stor risk att påverkas negativt av sitt omsorgsgivande. En konsekvens av att på det här sättet tänka på den invandrade gruppen som homogen och annorlunda kan bli att man, som Sand (2012) beskriver, inte bara riskerar att onyanserat se de problem som är knutna till det som är annorlunda utan också att man inom socialt arbete frångår principen om att göra en individuell bedömning av varje människas situation och behov.

Bilden som framträder i studierna om invandrade unga omsorgsgivare är dock inte helt entydig. Det som även framkommer är att förväntningar på att ge omsorg kan bero på andra faktorer än kulturellt färgade familjenormer, och att omsorgsgivande kan ha en mer positiv effekt på invandrade än infödda unga och därmed positivt påverka anpassningen till ett nytt land. Omsorgsgivandet kan också innebära att de unga känner att de kan bidra med något positivt till sina familjer. I materialet framträder således en dubbelhet kring hur invandrade unga omsorgsgivare porträtteras. Å ena sidan framställs de som offer för de omständigheter de hamnat i, men å andra sidan beskrivs de också som aktörer och kompetenta utförare av omsorg.

Något annat som framkommit i arbetet med den här litteraturstudien är att det finns en skillnad i hur mycket forskning som genomförts om unga omsorgsgivare med invandrabakgrund i jämförelse med unga omsorgsgivare generellt. I de sökningar jag genomfört hittade jag ett betydligt mindre antal studier som belyser situationen för invandrade unga omsorgsgivare specifikt än för unga omsorgsgivare generellt. De nio artiklar som jag ändå hittade och som ingår i den här litteraturstudien är baserade på studier som är olika i forskningsmetod, aspekter av omsorgsgivande, ursprungs- respektive mottagarland. Dessutom är informationskällan/studiepopulationen i de sju empiriska studier som ingår relativt liten, och i en majoritet består informationskällan av unga som själva fått skatta sitt omsorgsgivande eller konsekvenserna av det. Den tid de befunnit sig i mottagarlandet skiljer sig också åt. Vidare har en majoritet av studierna använt sig av olika former av bekvämlighetsurval, och endast i två av studierna jämförs invandrade med infödda unga omsorgsgivare. Även om det utifrån studierna om invandrade unga omsorgsgivare går att utläsa vissa generella skillnader i hur unga omsorgsgivare med olika bakgrund beskrivs, gör dessa begränsningar i hur studiernas resultat går att generalisera, liksom den något begränsade omfattning av studier som ingår i den här litteraturstudien, att man bör iaktta en viss försiktighet med att dra alltför långtgående slutsatser vad det gäller situationen för unga omsorgsgivare i invandrade familjer utifrån det här materialet. För detta behövs mer forskning, inte bara fler och mer omfattande studier generellt utan forskning som mer förutsättningslöst undersöker situationen för invandrade unga omsorgsgivare.

Som konstaterats tidigare är forskningsområdet unga omsorgsgivare relativt ungt i Sverige, och även om kunskapen om den här gruppen ökat på senare år verkar det finnas ett behov av mer forskning för att ytterligare tydliggöra och uppmärksamma den här gruppens situation och behov i en svensk kontext. Detta gäller i ännu högre grad för invandrade unga omsorgsgivare som det hittills inte finns någon svensk empirisk forskning om alls. Det som framkommit i den här studien om vikten av att kategorisera invandrade unga omsorgsgivare som en distinkt grupp för att på så sätt få fart på forskningen inom det här området stämmer överens med det som Becker (2015) menar behövs för att uppbringa ett socialpolitiskt ansvar. Becker menar också att beslutsfattare föredrar egna, nationsspecifika forskningsbevis för att underbygga beslut, snarare än att förlita sig på forskning från andra länder trots att resultat och slutsatser liknar varandra. Det faktum att andelen personer med utländsk bakgrund stadigt ökar i Sverige gör att det finns ett behov av forskning som kan bidra till ökad kunskap och medvetenhet för att förhindra att den här gruppen kulturaliseras och därmed diskrimineras i kontakten med bland annat de sociala myndigheterna. Att fokusera specifikt på gruppen invandrade unga omsorgsgivare kan visserligen i sig fungera kulturaliserande, vilket också resultatet i den här litteraturstudien pekar på. Det är ändå min uppfattning att ökad kunskap om de erfarenheter som unga omsorgsgivare med olika bakgrund lever med skulle kunna bidra till utvecklandet av ett generellt stödsystem inom socialt arbete som är tillräckligt flexibelt för att även kunna ta hänsyn till de unika förutsättningar som inbegriper invandrade unga omsorgsgivare.

Referenser

- Aveyard, H. (2010). *Doing a literature review in health and social care: a practical guide*. (2., [updated] ed.) Maidenhead: Open University Press. *Barn som anhöriga i ett interkulturellt perspektiv* (2012).
- Becker, S. (2007). Global perspectives on children's unpaid caregiving in the family research and policy on young carers in the UK, Australia, the USA and Sub-Saharan Africa. *Global Social Policy* 7(1), 23-50. Hämtad från databasen ESH Discovery
- Becker, S. (2015). Gestaltning av begreppet "unga omsorgsgivare" och politiskt gensvar: ett transnationellt perspektiv. I Järkestig Berggren, U., Hanson, E. & Magnusson, L. (red.). *Att se barn som anhöriga. – Om relationer, interventioner och omsorgsansvar* (s. 369 – 382). 2015:6. Nka, Linnéuniversitetet.
- Bergman, P.L. & Luckmann, T. (1998). *Kunskapssociologi. Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. (2., [rev.] uppl.) Lund: Wahlström & Widstrand.
- Bhattacharyya, G. (2009). *Ethnicities and values in a changing world*. Farnham: Ashgate Publishing Company.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Cambridge dictionary (2017). Acculturation. *Cambridge dictionary*. Hämtad från nätet 25/5 2017. <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/acculturation>
- Charles, G., Marshall, S. & Stanton, T. (2011). Young carers in immigrant families: An ignored population. *Canadian Social Work*, 12(1), 83-92. Hämtad från databasen SocINDEX.
- Cornwall, A. & Gaventa, J. (2008). *Power and knowledge*. I Reason, P. & Bradbury, H. (Ed.). (2008). *Handbook of Action Research. Participative Inquiry & Practice*. London: Sage.
- East, P.L. & Weisner T.S. (2009). Mexican American adolescents' family caregiving: Selection effects and longitudinal associations with adjustment. *Family Relations*, 58(5), 562-577. Hämtad från databasen SocINDEX.
- Ek, B.S. (1993). Kultur. Kulturanthropologiskt synsätt. I *Nationalencyklopedin* (Band 9, s. 511). Höganäs: Bra Böcker.
- Eliassi, B. (2015). "Constructing cultural otherness within the Swedish welfare state: The case of social workers in Sweden" in *Qualitative Social Work*, 14:4, 554-571
- Evans, R. (2011). Young caregiving and HIV in the UK: Caring relationships and mobilities in African migrant families. *Population, Space and Place*, 17, 338-360. doi: 10.1002/psp.583
- Forsberg, C. & Wengström, Y. (2016). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. (4. rev. utg.) Stockholm: Natur & kultur.
- Forssell, E. (2004). *Skyddandets förnuft. En studie om anhöriga till hjälpbehövande äldre som invandrat sent i livet*. [Akad.avh]. Stockholm. Stockholms universitet: institutionen för socialt arbete; 2004.
- Friberg, F. (red.) (2012). *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Giddens, A. & Sutton, P.W. (2014). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.

- Hafford, C. (2010). Sibling caretaking in immigrant families: Understanding cultural practices to inform child welfare practice and evaluation. *Journal of Evaluation and Program Planning*, 33, 294-302. doi: 10.1016/j.evalprogplan.2009.05.003
- Haugland B.S.M. (2006). Barn som omsorgsgivare: Adaptiv versus destruktiv parentifiering. *Tidskriften for Norsk Psykologiforening*, 43(3), 211-220. Hämtad från webben 17 mars 2017: http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=243513&a=3
- Jeppsson Grassman, Eva. (2003). En bok om anhörigskap. I Jeppsson Grassman, E. (red.). *Anhörigskapets uttrycksformer* (s. 11-21). Lund: Studentlitteratur.
- Jeppsson Grassman, E., Forssell, E., Jegermalm, M., Orsholm, I & Withaker, A. (2003). Anhörigskap. I Jeppsson Grassman, E. (red.). *Anhörigskapets uttrycksformer* (s. 185-201). Lund: Studentlitteratur.
- Jurkovic, G.J., Casey, S., Ibanez, G., Kuperminc, G., Murphy, A. & Perilla, J. (2004). Ecological and ethical perspectives on filial responsibility: Implications for primary prevention with immigrant Latino adolescents. *The Journal of Primary Prevention*, 25(1), 81-104. Hämtad från databasen SocINDEX.
- Järkestig Berggren, U., Hanson, E. & Magnusson, L. (red) (2015). *Att se barn som anhöriga – om relationer, interventioner och omsorgsansvar*. Nka. 2015:6. Linnéuniversitetet.
- Kulturdepartementet (2000). *Begreppet invandrare. Användningen i myndigheters användning*. Ds 2000:43. Hämtad från webben 4 maj 2017. <http://www.regeringen.se/49baf8/contentassets/8592e456f2184550b83c4aa215e3ebba/begreppet-invandrare---anvandningen-i-myndigheters-verksamhet>
- Kuperminc G.P, Casey S. & Jurkovic G.J, & (2009). Relation of filial responsibility to the personal and social adjustment of Latino adolescents from immigrant families. *Journal of Family Psychology*, 23(1), 14-22. Hämtad från database SocINDEX.
- Leadbitter, H. (2006). Young carers in refugee and asylum-seeking families: learning from the outcomes of an international symposium for practitioners and policy specialists on addressing the needs of young carers (orphans and vulnerable children). *International Journal of Migration, Health and Social Care*, 2(2), 35-38. Hämtad från database SocINDEX.
- Lee, J-A. och Pacini-Ketchabaw, V. (2011). Immigrant girls as caregivers to younger siblings: a transnational feminist analysis. *Gender and Education*, 23(2), 105-119. doi: 10.1080/09541251003674063
- Mattsson K. Diskrimineringens andra ansikte: svenskhet och det vita västerländska. In: de los Reyes PR, Kamal M, ed.. *Bortom vi och dom: teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. SOU 2005:41. Stockholm: Fritze; 2005. Hämtad från webben 17 sept. 2017. www.regeringen.se/49bb01/contentassets/10ca6c4d2daf4916a6fcf7e91bdee5b8/bortom-vi-och-dom---teoretiska-reflektioner-om-makt-integration-och-strukturell-diskriminering-del-2
- McMarthy, E.D. (1996). *Knowledge as culture. The new sociology of knowledge*. Sage, London.
- Nationellt kompetenscentrum anhöriga [Nka] (2016). *Interkulturellt perspektiv på stöd till barn som anhöriga. Ett diskussionsunderlag*. 2016:3. Linnéuniversitet

- Nordenfors, M., Daneback, K. & Melander, C. (2014). *Unga omsorgsgivare i Sverige*, 2014:5. Linnéuniversitetet.
- Nordenfors, M. & Melander, C. (2016). *Barn och unga som utövar omsorg*, 2016:6. Nka, Linnéuniversitetet.
- Nordqvist, E., Eliasson C. & Hanson, E. (2016). *Unga omsorgsgivare med minoritets- och utländsk bakgrund*. Nka. Linnéuniversitetet.
- Näsman, E., Alexanderson, K., Fernqvist, S. & Kihlgård, J. (2015). Att se barn som anhöriga. I Järkestig Berggren, U., Hanson, E. & Magnusson, L. (red) (2015). *Att se barn som anhöriga – om relationer, interventioner och omsorgsansvar* (s.23 – 42). Nka. 2015:6. Linnéuniversitetet.
- Renzaho, A.M.N., McCabe, M. & Sainsbury, W.J. (2011). Parenting, role reversals and the preservation of cultural values among Arabic speaking migrant families in Melbourne, Australia. *International Journal of Intercultural Relations*, 35, 416-424. doi: 10.1016/j.ijintrel.2010.09.001
- Sand, A-B. (2012). *Etnicitet-minoritet-anhörigskap*. Nka. 2012:1. Linnéuniversitetet.
- SCB (2002). Personer med utländsk bakgrund. Riktlinjer för redovisning i statistiken. Meddelande i samordningsfrågor för Sveriges officiella statistik. MIS 2002:3. Hämtad från webben 4 maj 2017. <http://www.scb.se/statistik/OV/AA9999/2003M00/X11OP0203.pdf>
- SCB (2010). *Befolkning efter bakgrund*. Hämtad från webben 4 maj 2017. http://www.scb.se/Statistik/BE/BE0101/2010A01L/Utrikes_fodda.pdf
- Socialstyrelsen. (2012). *Barn som anhöriga i interkulturellt perspektiv*. PM. Opublicerat material. Hämtad från webben 4 april 2017: <http://www.anhoriga.se/Global/Nyheter/Nyhetsdokument%202014/Barn%20som%20anh%C3%B6riga%20i%20interkulturellt%20perspektiv%20Socialstyrelsen%20PM%20%20okt%202012.pdf>
- Socialstyrelsen. (2017). Terminologi. Hämtad 29 maj 2017 från Socialstyrelsen, webben <http://termbank.socialstyrelsen.se/>
- Titzman, P.F. (2012). Growing up too soon? Parentification among immigrant and native adolescent in Germany. *Journal of Youth and Adolescents*, 41, 880-893. doi: 10.1007/s10964-011-9711-1
- Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Hämtat från webben 6 april 2017: <https://publikationer.vr.se/god-forskningssed/>
- Walsh, S., Shulman, S., Tsur, A. & Zvulun, B-O (2006). The role of parentification and family climate in adaptation among immigrant adolescents in Israel. *Journal of Research on Adolescents*, 16(2), 321-350. Hämtad från databasen Sociological abstract.

Bilaga 1: Summering av artiklar som ingår i litteraturstudien

Författare Utgivningsår	Population	Deltagare	Genomförande- land	Metod	Syfte
Charles, G., Marshall, S., & Stanton, T. (2011)	Etniska kanadensare, och invandrare från olika etniska grupper	30 + 20 vuxna mellan 18-57 år som tidigare varit unga omsorgsgivare.	Kanada	Intervjustudie	Att undersöka kulturkrocken mellan föräldrar och barn, samt det omsorgsansvar som faller på invandrarungdomar utöver vad som normalt kan förväntas av deras familjer.
East, P.L. & Weisner, T.S. (2009)	Mexikanska invandrare.	110 ungdomar mellan 12-17 år, mödrar i familjer där döttrar i tonåren var gravida.	USA	Longitudinell studie, enkäter och intervjuer vid fyra olika tillfällen.	Att undersöka effekterna av omsorgsansvar om syskons småbarn och hur det påverkar anpassningen till ett nytt land.
Evans, R. (2011)	Afrikanska invandrare	11 barn mellan 9-19 år, 12 mödrar med HIV, 14 professionella	Storbritannien	Intervjustudie	Att undersöka unga erfarenheter av att ta hand som sina familjer som drabbats av HIV.
Hafford, C. (2009)	Invandrare generellt		USA	Litteraturstudie	Att diskutera konsekvenser av att barn tar ett stort ansvar för syskon för att på så sätt identifiera risker och skydd.
Jurkovic, G.J., Casey, S., Ibanez, G., Kuperminc, G., Murphy, A. & Perilla, J. (2004)	Latinamerikanska invandrare		USA	Litteraturstudie	Att undersöka vilka konsekvenser unga ansvar i familjen kan ha.
Kuperminc, G.P, Casey, S. & Jurkovic, G.J (2009)	Latinamerikanska invandrare	129 ungdomar mellan 14-18 år.	USA	Enkätstudie	Att undersöka ungdomars omsorgsgivande inom familjen och upplevelsen av rättvisa i relation till kompetens och psykisk stress.

Lee, J-A., Pacini-Ketshabaw, V. (2011)	Invandrare från olika etniska grupper	9 flickor mellan 11-17 år.	Kanada	Intervjustudie	Att undersöka vilken roll invandrade flickors omsorgsgivande praktik har för transnationella familjer sociala, ekonomiska och kulturella överlevnad.
Titzmann, P.F. (2012)	Infödda tyskar, och invandrare från f.d Sovjetunionen	195 etniska tyskar, och 185 invandrare från f.d Sovjetunionen mellan 10-18 år, samt deras mödrar.	Tyskland	Enkätstudie	Att undersöka nivåer, prediktorer och psykosociala utfall av instrumentell och emotionell parentifiering.
Walsh, S., Bar-On, Z., Shulman, S. & Tsur, A. (2006) (2 studier)	Invandrarungdomar från f.d Sovjetunionen, och icke-invandrare.	Studie 1: 70 ungdomar/kontrollgrupp av 70 infödda ungdomar mellan 15-18 år. Studie 2: 123 ungdomar mellan 14-18 år.	Israel	Enkätstudier	Att undersöka vilken roll parentifiering får för invandrade ungdomars anpassning till det nya landet.